

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษา อำเภอบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมาย และความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. รูปแบบของหลักสูตร
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
5. หลักสูตรสถานศึกษา
6. กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมาย และความสำคัญของหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่าหลักสูตร มาจากคำภาษาละตินว่า "Racecourse" แต่เมื่อนำมาใช้ในทางการศึกษา คำว่าหลักสูตร มีความหมายได้หลายอย่าง แต่เดิมมีความหมายว่าเป็นรายการกระบวนวิชา ต่อมาคำนี้ได้ขยายความออกไปมากขึ้นนักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญ จะสามารถอธิบายความหมายได้กว้างขวางกว่านักพัฒนาหลักสูตรที่มีแนวคิดดั้งเดิม ซึ่งมักจะให้ความหมายของหลักสูตรแคบๆ เช่นที่กล่าวมาแล้ว ความหมายของหลักสูตรที่มาจากคน ๆ เดียว อาจมีมากมายตัวอย่าง เช่น

* หลักสูตรคือ แผนการเรียน

* หลักสูตรประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอ และจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียน การสอน ตามจุดประสงค์ และท้าย

ที่สุดจะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียน (รุจิรี ภู่อาระ. 2539 : 1)

หลักสูตรเป็นคำศัพท์ทางการศึกษาที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคย และมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย และแตกต่างกัน บางความหมายมีขอบเขตกว้าง บางความหมายมีขอบเขตแคบ ทั้งนี้แล้วแต่ประสบการณ์ ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อหลักสูตร ดังเช่น

ทาบา (Taba) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นวิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่มีความสามารถในการสร้างผลผลิตให้แก่สังคม (สังัด อุทยานันท์. 2532 : 463 ; อ้างอิงมาจาก Taba. 1962)

บ็อบบิท (Bobbitt) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือรายการของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเด็ก และเยาวชนจะต้องกระทำ และประสบเพื่อพัฒนาความสามารถของตนในอันที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้ดีและเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ (สังัด อุทยานันท์. 2532 : 463 ; อ้างอิงมาจาก Bobbit. 1918)

กู๊ด (Good) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับ สำหรับการสำเร็จการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชานั้น ๆ (สุพิศม์ สมศรี. 2545 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Good. 1973)

โครว์ (Crow) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคล้ายกับของวิลเลอร์ เขากล่าวว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ (สุนีย์ ภู่อาระ. 2546 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Crow. 1980 : 250)

โอลิวา (Oliva) กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยความสะดวกของโรงเรียน (สุนีย์ ภู่อาระ. 2546 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Oliva. 1982 : 10)

นอกจากนี้นักการศึกษาของไทยหลายท่านได้แสดงความคิดเห็น และความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้หลายประการดังนี้

กมล สดุดประเสริฐ (2516 : 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรมิได้หมายความว่าเพียงแต่หนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลาย ที่จัดให้กับเด็ก ซึ่งหมายถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย

สุมิตร คุณานุกร (2520 : 2-3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในสองระดับ คือ หลักสูตรในระดับชาติ กับหลักสูตรในระดับโรงเรียน หลักสูตรในระดับชาติ หมายถึง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของสถานศึกษา อำเภอบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. ความหมาย และความสำคัญของหลักสูตร
2. องค์ประกอบของหลักสูตร
3. รูปแบบของหลักสูตร
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
5. หลักสูตรสถานศึกษา
6. กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ความหมาย และความสำคัญของหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่าหลักสูตร มาจากคำภาษาละตินว่า "Racecourse" แต่เมื่อนำมาใช้ในทางการศึกษา คำว่าหลักสูตร มีความหมายได้หลายอย่าง แต่เดิมมีความหมายว่าเป็นรายการกระบวนวิชา ต่อมาคำนี้ได้ขยายความออกไปมากขึ้นนักพัฒนาหลักสูตรที่มีความเชี่ยวชาญ จะสามารถอธิบายความหมายได้กว้างขวางกว่านักพัฒนาหลักสูตรที่มีแนวคิดดั้งเดิม ซึ่งมักจะให้ความหมายของหลักสูตรแคบๆ เช่นที่กล่าวมาแล้ว ความหมายของหลักสูตรที่มาจากคน ๆ เดียว อาจมีมากมายตัวอย่าง เช่น

* หลักสูตรคือ แผนการเรียน

* หลักสูตรประกอบด้วยเป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอ และจัดการเนื้อหา ซึ่งจะรวมถึงแบบของการเรียน การสอน ตามจุดประสงค์ และทำ

ที่สุดจะต้องมีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเรียน (รุจิรี ภูสาระ. 2539 : 1)

หลักสูตรเป็นคำศัพท์ทางการศึกษาที่คนส่วนใหญ่คุ้นเคย และมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย และแตกต่างกัน บางความหมายมีขอบเขตกว้าง บางความหมายมีขอบเขตแคบ ทั้งนี้แล้วแต่ประสบการณ์ ความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อหลักสูตร ดังเช่น

ทาบา (Taba) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นวิธีการเตรียมเยาวชนให้มีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นสมาชิกที่มีความสามารถในการสร้างผลผลิตให้แก่สังคม (สังค อุทยานันท์. 2532 : 463 ; อ้างอิงมาจาก Taba. 1962)

บ็อบบิท (Bobbit) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือรายการของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเด็ก และเยาวชนจะต้องกระทำ และประสบเพื่อพัฒนาความสามารถของตนในอันที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีและเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ (สังค อุทยานันท์. 2532 : 463 ; อ้างอิงมาจาก Bobbit. 1918)

กู๊ด (Good) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้โดยมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับ สำหรับการสำเร็จการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชานั้น ๆ (สุพิศม์ สมศรี. 2545 : 11 ; อ้างอิงมาจาก Good. 1973)

โครว์ (Crow) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรคล้ายกับของวิลเลอร์ เขากล่าวว่า หลักสูตรเป็นประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีการพัฒนาด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Crow. 1980 : 250)

โอลิวา (Oliva) กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนหรือโปรแกรมสำหรับประสบการณ์ทั้งหลายที่ผู้เรียนจะต้องประสบภายใต้การอำนวยการของโรงเรียน (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 7 ; อ้างอิงมาจาก Oliva. 1982 : 10)

นอกจากนี้นักการศึกษาของไทยหลายท่านได้แสดงความคิดเห็น และความหมายของคำว่าหลักสูตรไว้หลายประการดังนี้

กมล สุคประเสริฐ (2516 : 10) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรมิได้หมายความว่าเพียงแต่หนังสือหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ยังมีความหมายถึงกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลาย ที่จัดให้กับเด็ก ซึ่งหมายถึงการสอนของครูต่อนักเรียนด้วย

สุมิตร ภูมานุกร (2520 : 2-3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในสองระดับ คือ หลักสูตรในระดับชาติ กับหลักสูตรในระดับโรงเรียน หลักสูตรในระดับชาติ หมายถึง

โครงการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะป็นภายใน หรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธำรง บัวศรี (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็นแผนซึ่งได้ออกแบบ จัดทำขึ้น เพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2537 : 19) ได้กล่าวว่าหลักสูตร หรือคำว่า “Curriculum” ที่ใช้ในวงการ การศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หมายถึง หลักสูตรรายวิชา ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ โครงสร้างของเนื้อหาวิชา ซึ่งจัดหมวดหมู่ และลำดับอย่างเป็นระบบ แนวการสอน และวิธีประเมินผล

คำดี จันทะเกษ (2546 : 16) ได้ให้ความหมาย หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ ต่าง ๆ หรือเนื้อหาสาระที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และเป็นไปตามที่กำหนด ไว้ใน จุดประสงค์ของการศึกษา ซึ่งหลักสูตรจะปรากฏอยู่ใน 4 ลักษณะ คือ ลักษณะรายวิชา ประสบการณ์การเรียนรู้ สิ่งที่สังคมสร้างขึ้น และประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน

วิภา จันทรวัดน์ (2546 : 12) ได้ให้ความหมายว่าหลักสูตร โดยทั่วไป จะมีความหมาย 2 ลักษณะ คือความหมายกว้าง และความหมายแคบ ในความหมายกว้าง หมายความว่า ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ไม่ว่าจะป็นในหรือนอก ห้องเรียน ส่วนหลักสูตรความหมายในทางแคบหมายถึง วิชา และเนื้อเรื่องต่าง ๆ ที่กระทรวง กำหนด ให้เรียนแต่ละชั้น จะให้เรียนอะไร มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ นักเรียนมีความเจริญในทุก ๆ ด้าน

จากความหมายของหลักสูตร โดยทั่วไปที่นักการศึกษา กำหนดไว้มากมาย อาจสรุป ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ได้ว่า

หลักสูตรหมายถึง เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ อันประกอบด้วยกิจกรรม การ สอนชนิดต่าง ๆ ที่สถานศึกษากำหนดเพื่อพัฒนาผู้เรียน จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษา โดย จัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของชุมชน สังคม และประเทศชาติ

1.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดก็ควรจะขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรจะเป็น โครงร่างกำหนดไว้ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตร ยังเป็นเครื่องชี้ว่าสังคมในอนาคตจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

ในการจัดการศึกษาที่จะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยหลักสูตรเป็นเครื่องมือ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ถ้าปราศหลักสูตร การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วง ไปตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนด หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 11) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า การที่จะทราบว่าการศึกษาระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ สามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษาในระดับนั้น ๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการปรับจูนมุ่งหมาย และนโยบายทางการศึกษาของชาติเข้าสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาในระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะคอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอนเป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นก็ย่อมมีความรู้ มีคุณภาพและศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

วิรัตน์ บัวขาว (2541 : 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้หลายประการ ดังนี้

ประการแรก หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาที่เป็นแม่บทของการจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

ประการที่สอง หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของนักบริหารการศึกษาที่จะต้องอำนวยการ ควบคุมดูแล ติดตามและประเมินผล

ประการที่สาม หลักสูตรเป็นแนวทางปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การทำแผนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

ประการที่สี่ หลักสูตรเป็นเครื่องมือพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้เหมาะสม
กับความต้องการของประเทศ

ประการที่ห้า หลักสูตรเป็นเอกสารทางราชการที่เป็นข้อกำหนดหรือ
บทบัญญัติให้โรงเรียนปฏิบัติตามและ

ประการที่หก หลักสูตรเป็นตัวชี้วัดความเจริญของประเทศชาติ

กัลยาณี ภูมิพรเทพ (2541 : 32) ได้กล่าวไว้ในวารสารวิชาการ เรื่องหลักสูตร
ท้องถิ่น เครื่องมือการจัดการศึกษาของชุมชน ไว้ว่า หลักสูตรเป็นเรื่องที่สำคัญเพราะเป็น
ตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ควรมีหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรท้องถิ่น
หลักสูตรแกนกลางควรเป็นหลักสูตรที่คนไทยทุกคนต้องเรียนรู้ เพื่อดำรงความเป็นไทย ส่วน
หลักสูตรท้องถิ่น ควรเป็นหลักสูตรที่มีความหลากหลายของเนื้อหา เป็นหลักสูตรไร้พรมแดน
เพื่อรองรับความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรม โดยตอบสนองต่อความต้องการ และวิถี
ชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น ให้ความสำคัญในท้องถิ่นเช่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชาวบ้าน ผู้รู้ ครู
ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร

ธีรยุทธ เสนิษฐ์วงศ์ ณ อุทยาน (2543 : 204) ได้กล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของ
หลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ ประการแรกหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษา
ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเสมือนเบ้าหลอม ผลเมืองจะดี และมีคุณภาพ ประเทศจะเจริญได้
จะต้องอาศัยประชาชนที่มีคุณภาพ ประชาชนจะมีลักษณะและคุณภาพอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับ
การจัดหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านหลักสูตรเป็นอย่างไร ประการที่สอง หลักสูตรเป็น
โครงการและแนวทางในการให้การศึกษา ประการที่สาม หลักสูตรเป็นมาตรฐานของ
การศึกษาให้โรงเรียน หรือสถาบัน ได้จัดการศึกษาให้เป็นระเบียบแบบแผนที่เป็นมาตรฐาน
เดียวกันในการดำเนินการเรียน การสอน กล่าวคือโรงเรียนจะต้องสอนให้ครบ หรือจบ
หลักสูตรนั่นเอง และประการสุดท้าย หลักสูตรมีความสำคัญในระดับโรงเรียน ในลักษณะ
ที่ว่าหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู เพราะหลักสูตรจะชี้แนะให้ครูรู้ว่าจะสอนให้ผู้เรียน ได้
เรียนรู้และเกิดพฤติกรรมอะไร และถ้าจะสอนให้รู้ และเกิดพฤติกรรมอย่างนั้นครูจะต้องจัด
กิจกรรมประสบการณ์อะไรบ้างให้แก่ผู้เรียน

กรมวิชาการ (2544 : 5) กล่าวว่า สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัว และ
ชุมชน ท้องถิ่น วัด หน่วยงานและสถานศึกษา ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในท้องถิ่นเพื่อให้เกิด
ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสองประการ ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้ง สองประการนี้ให้แนวทาง
สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบท และแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กเกิดความสุขสนทน และความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นการสร้างกำลังใจ และเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง ความสนใจและประสบการณ์ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นคง ให้เรียน และทำงานอย่างเป็นอิสระ และร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ๆ ในการ อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้ อยากรูเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคม และ วัฒนธรรม และโดยเฉพาะ พัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูก และผิดเข้ามา และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัวบุคคล และสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียน และช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้น มีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ชิดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับโลก หลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูล และเป็นอิสระและเข้าใจในความรับผิดชอบ

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรเป็นหัวใจ และถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เป็นแม่บทในการจัดการเรียนการสอน เป็นกรอบ และแนวทางการศึกษาในระบบโรงเรียน หากขาดหลักสูตร การจัดการศึกษาก็ขาดทิศทาง ไม่มีจุดหมาย ดังนั้นหลักสูตรเปรียบเสมือนเข็มทิศที่ชี้ และนำทางแก่ผู้เกี่ยวข้องที่จัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามต้องการ

2: องค์ประกอบของหลักสูตร

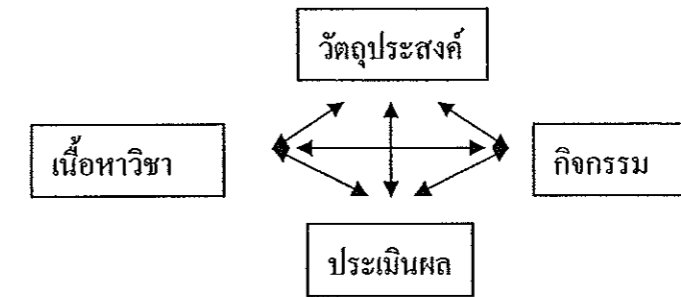
องค์ประกอบของหลักสูตร เป็นส่วนที่ทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ องค์ประกอบที่สำคัญที่มีอยู่ในตัวหลักสูตร นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ ดังนี้

ทาบบา (Hilda Taba, 1962 : 422 – 423) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร 4 องค์ประกอบ คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ

2. เนื้อหา และจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละวิชา
3. วิธีการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน
4. วิธีการประเมินผล

องค์ประกอบดังกล่าวสามารถแสดงความสัมพันธ์ภายในได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ภายในองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ

โบเชมพ์ (George Beauchamp. 1981 : 108) เป็นผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ คือ ส่วนที่เป็นตัวป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นตามภาพประกอบ

ส่วนที่ป้อนเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
เนื้อหาวิชา	ลักษณะการใช้	ความรู้
ผู้เรียน	สื่อ / อุปกรณ์	ทักษะ
ชุมชน	ระยะเวลา	เจตคติ
พื้นฐานการศึกษา	การวัดผล	ความมั่นใจ

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างของหลักสูตรเชิงระบบ

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 8-9) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาหลักสูตรในแง่ขององค์ประกอบแล้ว จะมี 4 องค์ประกอบคือ

1. ความมุ่งหมาย (Objective)

2. เนื้อหา (Content)
3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)
4. การประเมินผล (Evaluation)

วิชัช ราชภัฏศรี (2524 : 10 -12) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรว่ามีสาระสำคัญ ดังนี้

1. หลักการ และจุดมุ่งหมาย

1.1 หลักการและจุดมุ่งหมาย หมายถึง แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความต้องการอันเป็นแม่บทของหลักสูตรซึ่งแสดงเจตจำนงหรือเป้าหมายทั่วไปของหลักสูตร นับได้ว่าเป็นจุดยืนร่วมกันของคณะผู้จัดทำหลักสูตร เช่น เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ ความมุ่งหมายของการศึกษาในการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการตอบคำถามว่าจะจัดการศึกษาเพื่ออะไร หรือในการจัดการศึกษานั้น ต้องให้ผู้ได้รับการศึกษามีคุณลักษณะอย่างไร หรืออาจกล่าวโดยสรุปว่าการให้การศึกษา นั้น ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใดบ้าง จึงจะเป็นคนที่มีคุณค่าต่อสังคม โดยปกติการกำหนดจุดมุ่งหมายต้องคำนึงถึงปรัชญาของแต่ละสังคมเป็นหลัก จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีหลายระดับ เช่น จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตร จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชา

1.3 จุดมุ่งหมายของรายวิชา และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายระดับการสอน จะพบว่า จุดมุ่งหมายดังกล่าวตอนแรกจะมีความหมายกว้าง ส่วนจุดมุ่งหมายตอนหลังแคบกระชับ และเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น ซึ่งนับได้ว่าเป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอนเป็นอย่างมาก

2. เนื้อหาวิชา (มวลประสพการณ์) และเวลาเรียน

2.1 เนื้อหาวิชา เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเรียบร้อยแล้วกิจกรรมขั้นตอนต่อไปคือ การเลือกสรรวิชาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทันสมัยและเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เนื้อหาวิชาหรือมวลประสพการณ์เปรียบเสมือนสื่อหรือเครื่องนาทางไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งต้องอาศัยวิธีการเลือก และการจัดการตามหลักการพัฒนาหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่เลือกอาจเป็นกลุ่มวิชา หมวดวิชา หรือรายวิชาใดบ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนาและความเหมาะสมในการจัดทำหลักสูตร

2.2 เวลาเรียน ซึ่งจะกำหนดไว้ว่าหลักสูตรฉบับนั้น ๆ จะต้องใช้เวลากี่ปี แต่จะปีเรียนกลุ่มวิชา หรือหมวดวิชาใดบ้าง ร้อยละเท่าไร ในแต่ละสัปดาห์เรียนอะไรบ้าง เป็นเวลาเท่าไร

3. การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหาร และครูนำ หลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลแก่ผู้เรียนในโรงเรียน ซึ่งจำแนกได้ 3 ประการ คือ

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ วัสดุหลักสูตร ประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ และอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นที่ใช้ประกอบการเรียน การสอน

3.2 การจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุหลักสูตรและ บริการต่าง ๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล

3.3 การสอนเป็นกิจกรรมที่นำหลักสูตรไปใช้เพื่อเกิดผลสำเร็จต่อผู้เรียน

4. การประเมินผล เพื่อหาคำตอบว่าหลักสูตรดีเพียงใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้แก่ การประเมินผลการเรียน และประเมินผลหลักสูตร

ธารง บัวศรี (2532 : 8) กล่าวว่า สำหรับหลักสูตรนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 อย่างคือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
2. จุดประสงค์ของการเรียน การสอน (Instructional Objectives)
3. เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ (Content and Experiences)
4. ยุทธศาสตร์การเรียน การสอน (Instructional Strategies)
5. วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน (Instructional Media and

Materials)

6. การประเมินผล(Evaluation)

การจำแนกองค์ประกอบของหลักสูตร จะเห็นว่าอาจจะแตกต่างกันบ้างใน รายละเอียด แต่ในหลักใหญ่มีประเด็น หรือองค์ประกอบที่สำคัญเหมือนกันอย่างครบถ้วน ซึ่ง จะช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่ สำคัญคือ

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร(Curriculum Aims)

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรหมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวัง ที่จะต้อง ให้เกิดขึ้น ในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญ เพราะเป็น

ตัวกำหนดทิศทาง และขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็กช่วยในการเลือกเนื้อหา และกิจกรรม ตลอดจนใช้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการประเมินผล

จุดมุ่งหมายของการศึกษามีอยู่หลายระดับ ได้แก่จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตร ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่บอกให้ผู้เกี่ยวข้องรู้เป้าหมายของหลักสูตรนั้น ๆ จุดมุ่งหมายของกลุ่มวิชา วิชาแต่ละกลุ่มจะสร้างคุณลักษณะที่แตกต่างกันให้กับผู้เรียน ดังนั้นแต่ละกลุ่มวิชาจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ต่างกัน จุดมุ่งหมายรายวิชาเป็นจุดมุ่งหมายที่ละเอียด จำเพาะเจาะจงกว่า จุดมุ่งหมายกลุ่มวิชา ผู้สอนรายวิชาจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนเนื้อหาแต่ละบท แต่ละตอนขึ้นในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษามีหลายระดับ ดังกล่าวแล้ว แต่จุดมุ่งหมายทุกระดับย่อมสอดคล้องกัน และนำไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน

2. เนื้อหา (Content)

เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว กิจกรรมขั้นต่อไปคือ การเลือกเนื้อหา ประสพการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดหมายที่

กำหนดไว้ โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหา และประสพการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation)

เมื่อการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำวัสดุ หลักสูตรได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียนเป็นต้น

การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่นการจัดโต๊ะเก้าอี้ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครู และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

การดำเนินการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ในขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผล หรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรม การสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ในด้านการถ่ายทอด เนื้อหาความรู้ การวัดและประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดทั้งปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation)

การประเมินผลหลักสูตรคือการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนด ไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่ มากน้อย เพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินผลหลักสูตรเป็นงานใหญ่ และมีขอบเขตกว้างขวาง ผู้ประเมินจำเป็นต้องวางโครงการ ประเมินผลไว้ล่วงหน้า (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 18 - 19)

ที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรพื้นฐานมี 4 ประการ ประการแรกคือจุดหมาย ประการที่สอง เนื้อหา ประการที่สาม กระบวนการจัดการเรียน การสอน และประการที่สี่การประเมินผล ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ประกอบใดก็ตาม แต่ทุกองค์ประกอบย่อมนำไปสู่ผลผลิต ของหลักสูตรทั้งสิ้น นั่นคือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน

3. รูปแบบของหลักสูตร (Curriculum Design)

รูปแบบของหลักสูตรเป็นลักษณะเฉพาะ และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของหลักสูตรประเภทนั้น ๆ รูปแบบของหลักสูตรได้มาจากแนวคิด และปรัชญาการศึกษาที่ยึดถือในการจัดทำ แต่ละรูปแบบต่างมีชื่อที่แสดงลักษณะเฉพาะของหลักสูตรนั้น ๆ อย่างชัดเจน

หลักสูตรเนื้อหาวิชา เป็นหลักสูตรที่เก่าแก่ และคงมีใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน โดยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาการศึกษาสาขาสารนิยม และสังคมนิยมซึ่งเชื่อว่าเนื้อหาสาระ และความรู้ที่ได้อาจจัดไว้อย่างเป็นระบบระเบียบตามลำดับช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด หลักสูตรเนื้อหาจึงเป็นรูปแบบที่แบ่งแยกเนื้อหาวิชาออกจากกันโดยเด็ดขาด เป็นการให้ความรู้จากครูผู้สอนเป็นสำคัญ ทำให้หลักสูตรเนื้อหาวิชามีข้อจำกัดในเรื่องความน่าสนใจในการเรียนของผู้เรียน การปรับปรุงหลักสูตรเนื้อหาวิชาให้น่าสนใจ ควรผสมผสานวิชา ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ทำให้เกิดหลักสูตรรูปแบบใหม่ คือ หลักสูตรสหสัมพันธ์ หรือหลักสูตรแบบผสมผสาน และพัฒนาต่อมาเป็นหลักสูตรหมวดวิชาแบบกว้างเพื่อให้เนื้อหาวิชาน่าสนใจขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการให้ความรู้ที่ยังเน้นเนื้อหาสาระเป็นสำคัญโดยไม่คำนึงถึงผู้เรียน และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน จึงมีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรขึ้นมาในอีกระดับหนึ่ง โดยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาการศึกษาสาขาพัฒนาการนิยม และปฏิรูปนิยมการจัดหลักสูตรจึงเน้นสังคม และชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก เน้นกิจกรรม และประสบการณ์โดยใช้เหตุผลทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาเข้ามาประกอบ ทำให้เกิดรูปแบบหลักสูตรที่ต่างจากกลุ่มหลักสูตรเนื้อหาวิชา คือหลักสูตรเพื่อชีวิตและสังคม หลักสูตรกิจกรรมหรือประสบการณ์ หลักสูตรแกน และหลักสูตรบูรณาการ

รูปแบบของหลักสูตรได้เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับตามวิวัฒนาการของแนวคิด และปรัชญาการศึกษา หลักสูตรแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อด้อย ไม่สามารถชี้ชัดลงไปว่าหลักสูตรประเภทไหนดีที่สุด การจะนำรูปแบบของหลักสูตรใดไปใช้คงต้องขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของ

การจัดการศึกษาว่าจะให้เป็นไปในรูปแบบใด แต่ก็สามารถนำข้อดีของแต่ละรูปแบบมาประยุกต์ใช้ได้

รูปแบบของหลักสูตรหรือประเภทของหลักสูตรที่ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ มีอยู่หลายประเภทหลายแนวคิด แต่ละประเภทแต่ละแนวคิดก็มีจุดหมายที่แตกต่างกันออกไป แต่การที่จะพิจารณาว่าหลักสูตรรูปใดดีที่สุดเป็นเรื่องยาก เพราะหลักสูตรแต่ละประเภทย่อมมีลักษณะและความดีเด่นในรูปของตัวเอง การจะใช้หลักสูตรรูปแบบใดจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การที่หลักสูตรมีหลายรูปแบบนั้นเนื่องจากการสร้างหลักสูตรแต่ละครั้ง กระทำในต่างยุค ต่างสมัย อาศัยพื้นฐานที่แตกต่างกันตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน และได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และสภาพการที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรประเภทต่าง ๆ จะเกิดขึ้น หลักสูตรแต่ละรูปแบบได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา หรือความต้องการแก้ปัญหาสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้มีลักษณะโครงสร้าง และการตอบสนองต่อผู้เรียนที่แตกต่างกันออกไป นักการศึกษาได้รวบรวมรูปแบบของหลักสูตรไว้ดังนี้

สมิธ สแตนเลย์ และชอร์วี่ (Smith, Stanley and Shore, 1950 : 376) กล่าวว่ารูปแบบหลักสูตรมีดังนี้

1. หลักสูตรแบบรายวิชา (The Subject Matter Curriculum)
 - 1.1 หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Fields Curriculum)
 - 1.2 หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum)
2. หลักสูตรแบบกิจกรรม (Activity Curriculum)
3. หลักสูตรแบบแกนกลาง (Core Curriculum)

ทาบบา (Hilda Taba, 1962 : 398) ได้รวบรวมรูปแบบหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแบบรายวิชา (The Subject Matter Curriculum)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Fields Curriculum)
3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคม และการดำเนินชีวิต (Curriculum Based on Social and Life Function)
4. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรม และประสบการณ์ (The Activity and Experience Curriculum)
5. หลักสูตรแบบแกน (Core Curriculum)

สมิทร ฤฒานุกร (2520 : 114) กล่าวว่า หลักสูตรที่ใช้กันอยู่มี 5 ประเภทด้วยกันคือ

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject Curriculum)
2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Broad Fields Curriculum)
3. หลักสูตรเพื่อชีวิต และสังคม (Social Process and Life Function

Curriculum)

4. หลักสูตรกิจกรรม หรือประสบการณ์ (Activity Curriculum)
5. หลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum)

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521 : 7) แบ่งรูปแบบหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแบบรายวิชา (The Subject Matter Curriculum)
2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (The Broad Fields Curriculum)
3. หลักสูตรเน้นหลักวิชาการทางชีวิต และสังคม (Curriculum Based on Social

and Life Function)

4. หลักสูตรแบบกิจกรรม และประสบการณ์ (The Activity and Experience

Curriculum)

5. หลักสูตรแกนวิชา (Core Curriculum)
6. หลักสูตรแบบเอกัตภาพ (The Individual Curriculum)
7. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (The Personalized Curriculum)

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524 : 13 -18) สรุปว่าหลักสูตรมี 6 แบบ คือ

1. หลักสูตรแบบรายวิชา หรือเนื้อหา เป็นหลักสูตรแบบเดิมประกอบด้วย รายวิชาต่าง ๆ มีข้อดีคือเน้นด้านวิชาการ ให้มีความรู้เป็นระบบระเบียบ การเรียนการสอน ไม่ยุ่งยาก การถ่ายทอดความรู้และทัศนคติได้เต็มที่ ประเมินผลทำได้ง่าย แต่มีข้อเสียคือไม่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล นักเรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ เน้นเฉพาะด้านวิชาการ สอนแบบบรรยาย ความรู้ไม่ผสมผสาน

2. หลักสูตรแบบสัมพันธ์วิชา เป็นหลักสูตรแบบรายวิชานำเอาเนื้อหาที่สัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันมาผนวก เรียนด้วยกัน ข้อดี คือครูมีการวางแผนการสอนร่วมกัน และนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาประสาน สัมพันธ์กัน

3. หลักสูตรแบบหมวดวิชา หรือสหสัมพันธ์ เป็นความพยายามรวมวิชาต่าง ๆ ให้อยู่ในหมวดเดียวกันมุ่งผสมผสานความรู้ ข้อดี คือเนื้อหาสาระสนองความต้องการของ

ผู้เรียนมากขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนรอบรู้ การผสมความรู้ทำให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์มากขึ้น ข้อเสียคือ ครูยังสอนเน้นรายวิชา ไม่ส่งเสริมให้คิดอย่างมีเหตุผล

4. หลักสูตรประสบการณ์ เป็นการจัดหลักสูตรโดยยึดเอาประสบการณ์และกิจกรรมเป็นหลัก ข้อดีคือผู้เรียนได้เรียนตามที่ตนสนใจ มีกิจกรรมศึกษามากและมีความกระตือรือร้นนักเรียนได้รับความรู้ที่มีประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติจริง แต่ก็มีข้อจำกัดคือความรู้ที่ผู้เรียนได้รับขาดความต่อเนื่องและเนื้อหาสาระอาจไม่สัมพันธ์กับพัฒนาชีวิต

5. หลักสูตรแบบเพื่อชีวิตและสังคม เป็นหลักสูตรที่ยึดเอาสังคมและชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนนำเอาความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ข้อดีคือตอบสนองกับความต้องการในการดำรงชีวิตและสังคม เป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง เด็กรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ข้อเสียคือ ได้รับความรู้ที่ไม่สมบูรณ์ ผู้เรียนได้นำไปใช้ประโยชน์ได้บางส่วนเท่านั้น

6. หลักสูตรแบบแกน เป็นหลักสูตรที่บังคับให้ทุกคนต้องเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะจัดประสบการณ์ชนิดที่มีความสำคัญต่อสังคม โดยเน้นค่านิยมของสังคมและปัญหาของสังคม ข้อดีการผสมผสานเนื้อหาและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและสังคม ส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้น ในการเรียน เปิดโอกาสให้ศึกษาค้นคว้า หากความรู้เพิ่ม สนองความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของแต่ละบุคคล ข้อเสีย เนื้อหาสาระอาจน้อยเกินไป ต้องใช้ครูที่มีความรู้ความสามารถสูง ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์มาก

บุญชม ศรีสะอาด (2538 : 54 – 62) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแบ่งออกได้ 9 รูปแบบ คือ

1. หลักสูตรรายวิชา มีลักษณะดังนี้

1.1 เนื้อหาสาระแต่ละวิชาจะแยกจากกัน โดยเด็ดขาดและการสอนก็สอนแยกรายวิชาตามรายวิชานั้น ๆ

1.2 แต่ละวิชาจะมีลำดับมีหลักการและเหตุผลมีการจัดเรียงเนื้อหาสาระและวิธีค้นคว้าด้วยตนเอง มีขอบเขตที่ตายตัวของความรู้ในวิชานั้น ไม่พาดพิง หรือแสดงความสัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ

1.3 ไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ขึ้นกับการปฏิบัติในสถานการณ์จริง

1.4 การเลือกและจัดการเนื้อหาวิชาเพื่อสอนยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของเรื่อง ที่สอนนั้น โดยสันนิษฐานว่านักเรียนจะสามารถนำเอามาใช้ได้เมื่อต้องการ

2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ หลักสูตรแบบนี้ จะนำเอาเนื้อหาวิชาอื่นที่สัมพันธ์กัน มาผนวกเข้าจึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไปโดยไม่ทำลาย ขอบเขตของวิชาเดิม แต่จะแสดงให้เห็นว่าแต่ละวิชาเสริมกันอย่างไร

3. หลักสูตรผสมผสาน เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเน้นรายวิชาโดยการสร้าง รายวิชาจากเนื้อหาที่เคยแยกจากกัน นั่นคือการรวมวิชาตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไปเป็นวิชาเดียวแต่ยังคง รักษาเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละวิชาไว้โดยมีการบูรณาการเนื้อหาวิชามากกว่าหลักสูตร สหสัมพันธ์

4. หลักสูตรหมวดวิชา เป็นหลักสูตรที่ขยายจากหลักสูตรสหสัมพันธ์แบบ ผสมผสานเป็นการนำเอาเนื้อหาจากวิชาหลาย ๆ วิชา มาจัดเป็นวิชาทั่ว ๆ ไป กว้าง ๆ โดยเน้น ความพยายามที่จะให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ

5. หลักสูตรที่เน้นสมรรถฐาน เป็นหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถอย่าง แท้จริงเป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติหรือสมรรถภาพ หลักสูตรต้องกำหนดความสามารถใน การปฏิบัติที่ต้องการไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือจุดประสงค์ด้านสมรรถภาพ หลังจากนั้นวางแผนกิจกรรมการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุแต่ละจุดประสงค์ และมีการตรวจสอบการ ปฏิบัติของผู้เรียน ก่อนที่จะผ่านไปเรียนจุดประสงค์ถัดไป ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นว่าผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ในด้านดังกล่าว การกิจการเรียน กิจกรรม หรือทักษะเหล่านั้น จะกำหนดขึ้นใน รูปการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และได้ปฏิบัติ

6. หลักสูตรวิชาแกน เป็นหลักสูตรที่มีลักษณะ ดังนี้
- 6.1 มีรายวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือกลุ่มวิชาหนึ่งเป็นแกนของวิชาต่าง ๆ
 - 6.2 มุ่งให้สามารถทำหน้าที่ประชากรที่มีประสิทธิภาพในระบอบ ประชาธิปไตย
 - 6.3 เน้นความต้องการของสังคมในปัจจุบัน
 - 6.4 เนื้อหามักจะมาจากปัญหาทางสังคมและส่วนบุคคลที่เห็นว่าเป็นปัญหา ที่สำคัญ
 - 6.5 เน้นการแก้ปัญหา
 - 6.6 เนื้อหาของหลักสูตรจะไม่มีขอบเขตของวิชาต่าง ๆ ที่มารวมกัน
 - 6.7 มีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน
 - 6.8 เน้นการสอนทักษะที่ชี้วัดความต้องการ
 - 6.9 เวลาสอนยาวกว่า 1 คาบเรียนปกติ

6.10 การแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรนี้

7. หลักสูตรที่เน้นกระบวนการ หมายถึง เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรู้ เช่น ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย การสังเกต การจัดประเภท การตีความ การทดลอง กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการในการสร้างค่านิยมเป็นต้น

8. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาทางสังคม หลักสูตรแบบนี้มีลักษณะแตกต่างกันไปตามทฤษฎีที่ยึดถือมี 3 ส่วนคือ ส่วนแรก มีความเชื่อว่าหลักสูตรตรงกับการดำรงชีวิตในสังคมจริง ในการสร้างหลักสูตร จึงยึดรากฐานทางสังคมหรือการดำรงชีวิตในสังคมหรือสถานการณ์ในชีวิตจริง ส่วนที่ 2 มีความเชื่อว่าหลักสูตรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาหรือเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตในสังคมชุมชนซึ่งเป็นแนวคิดของโรงเรียนชุมชน และส่วนสุดท้าย มีความเชื่อว่าเป้าประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรคือ การปรับปรุงสังคมโดยใช้โรงเรียนเป็นที่อบรมนักเรียน โดยตรง

9. หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล เป็นหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของนักเรียนเป็นรูปแบบหลักสูตรที่เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดความสนใจที่หลากหลายรูปแบบของหลักสูตรหรือประเภทของหลักสูตรนักวิชาการได้อรรถาธิบายไว้หลายท่าน หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบ ก็มีแนวคิด จุดมุ่งหมาย และ โครงสร้าง

ที่กล่าวมาข้างต้น ประเภทของหลักสูตรมีหลายรูปแบบ สังเกตได้ว่า สิ่งที่กำหนดรูปแบบของหลักสูตร ก็คือ ปรัชญาการศึกษา ความเชื่อ ของนักวิชาการ โดยกำหนดแตกต่างกันไป เช่น หลักสูตรแบบเนื้อหา แบบหมวดวิชา แบบสัมพันธ์วิชา แบบแกนกลาง แบบประสบการณ์ แบบเพื่อชีวิตชีวิต และสังคม แบบเน้นกระบวนการ และแบบผสมผสานเป็นต้น

4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

4.1 ลักษณะของหลักสูตร

เป็นหลักสูตรแกนกลาง สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาในระบบ 12 ปี เป็นการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จัดทำขึ้นเพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นำไปใช้เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน

เป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดคุณภาพผู้เรียนในการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ จำแนกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ความสามารถ (ทักษะ/กระบวนการ) คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มาตรฐานการเรียนรู้มี 6 ลักษณะ คือ

1. มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบไปแล้วในแต่ละช่วงชั้น

3. มีความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทย ความเป็นสากล คือการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในวิทยาการสมัยใหม่ ภาษาต่างประเทศ การจัดการสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจน คุณธรรม จริยธรรม และความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมผสมผสานกับความเป็นไทย

4. มีความยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

5. มีความต่อเนื่อง 12 ปี เป็นหลักสูตรที่จัดสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ต่อเนื่องกันตลอดทั้ง 12 ปี

6. จัดให้มีระบบการเทียบโอน เป็นหลักสูตรที่สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยได้

4.2 สาระสำคัญของหลักสูตร

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาในระบบ ไม่น้อยกว่า 12 ปี สรุปสาระสำคัญ ดังนี้หลักการเพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแผนนโยบายการจัดการศึกษาประเทศ กำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับเป็นสากล

2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้

4. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

4.3 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือว่ามาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพ และบุคลิกภาพที่ดีมีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
5. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
6. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย มีศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
7. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

4.4 โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

ภาษาไทย

คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สุขศึกษาและพลศึกษา

ศิลปะ

การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ภาษาต่างประเทศ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติ กิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเอง ตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริงการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติ ปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบ และพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะนำให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อ และการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้นำเพื่อประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้น ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมงโดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000-1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาดำเนินการตามอัตรายกหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้าง ๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนดคนนอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้น อย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาเข้มข้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อนสถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่ม ในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยใช้วงการศึกษาภาคบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

การจัดเวลาเรียน

ในสถานศึกษาจัดเวลาเรียนให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ในแต่ละชั้นปี ทั้งการจัดเวลาเรียนในสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งต้องจัดให้มีเวลาสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง ช่วงชั้นนี้เป็นช่วงชั้นแรกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็ดจำเป็นต้องพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อช่วยให้สามารถเรียนสาระการเรียนรู้กลุ่ม

อื่น ๆ ได้รวดเร็วขึ้น ทักษะเหล่านี้ได้แก่ ภาษาไทย ด้านการอ่านและการเขียน และทักษะคณิตศาสตร์ ดังนั้นการฝึกทักษะด้านอ่าน การเขียนและการคิดคำนวณ จึงควรใช้เวลาประมาณร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมดในแต่ละสัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือก็ใช้สอนให้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วย

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้สถานศึกษาจัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 4-5 ชั่วโมง การจัดเวลาเรียนในกลุ่มภาษาไทยและคณิตศาสตร์อาจใช้เวลาลดลง เหลือประมาณร้อยละ 40 ของเวลาเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยให้เวลากับกลุ่มวิทยาศาสตร์มากขึ้น สำหรับการเรียนภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แม้เวลาเรียนจะลดลงยังคงต้องฝึกฝนทบทวนอยู่เป็นประจำ เพื่อพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้นสถานศึกษาจะมีเวลาอย่างเพียงพอให้เด็กมีโอกาสเล่นทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยต้องจัดเวลาเรียนในแต่ละกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประมาณร้อยละ 20 ส่วนเวลาที่เหลือ สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายปี มีเวลาเรียนประมาณวันละ 5-6 ชั่วโมง การกำหนดเวลาเรียน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มควรให้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มภาษาไทย คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ยังคงมีความสำคัญ ควรจัดเวลาเรียนให้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาต่อ และจัดรายวิชาหรือโครงการอาชีพ สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถที่จะออกไปสู่โลกอาชีพ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยให้คือนำหนักของรายวิชาที่เรียนเป็นหน่วยกิต ใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมง ต่อภาคเรียน มีค่าน้ำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนเฉพาะสาขา จึงให้มีการเลือกเรียนในบางรายวิชาการของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดทำ “รายวิชาเพิ่มเติมใหม่” บางรายวิชาที่น่าสนใจ หรือที่มีความยากในระดับสูงขึ้นไป เช่น แคลคูลัสในคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ขั้นสูง สำหรับผู้เรียนกลุ่มสาระนี้ได้ดีเป็นพิเศษ นอกจากนี้สถานศึกษาสามารถปรับรูปแบบการจัดหลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ในบางกลุ่มสาระ เช่น ศิลปะ การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ซึ่งยังจำเป็นต้องเรียนอยู่ อาจจัดเป็นรายวิชาสั้น ๆ หรือการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานการเรียนรู้รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ

สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอน ซ้อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

5. หลักสูตรสถานศึกษา

5.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาจะประกอบด้วย การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรสถานศึกษา มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สามารถชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้พยายามจัดมวลประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษาความสำคัญหลักสูตรสถานศึกษา

สถานศึกษาจะต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ หน่วยงาน และสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลตามจุดหมายทั้งสองประการนี้ให้แนวที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักสูตรภายในบริบทและแนวทางนั้น ๆ ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษาควรพัฒนาให้เด็กมีความสนุกและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนเป็นวิธีสร้างกำลังใจและเร้าใจให้เกิดความก้าวหน้าแก่ผู้เรียนให้

ได้มากที่สุด มีความรู้สูงสุด สำหรับผู้เรียนทุกคน ควรสร้างความเข้มแข็ง และประสบการณ์ ให้ผู้เรียนและพัฒนาความมั่นใจ ให้เรียนและทำงานอย่างเป็นอิสระและร่วมใจกัน ควรให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้สำคัญ ในการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ได้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร ส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล

2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมและโดยเฉพาะพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกและผิด เข้าใจ และศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ว่ามีอิทธิพลต่อบุคคลและสังคม หลักสูตรสถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรมและความอิสระของผู้เรียนและช่วยให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรมขึ้นมีความเสมอภาค ควรพัฒนาความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลกหลักสูตรสถานศึกษาควรสร้างให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระและ เข้าใจในความรับผิดชอบ

5.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

ในความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งนักวิชาการนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่ง อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2537 : 29) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับ การพัฒนาหลักสูตรมีความหมายได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงหลักสูตร และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

5.2.1 การปรับปรุงหลักสูตรหมายถึง การแก้ไขหลักสูตรบางส่วนที่กำลังใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ต้องกระทำอยู่เสมอในขณะที่กำลังใช้หลักสูตร เช่น การปรับและขยายหลักสูตรระดับชาติ ซึ่งเป็นหลักสูตรกลางให้เป็นหลักสูตรระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียนและระดับห้องเรียน หรือการปรับปรุงเนื้อหาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ เป็นต้น รวมทั้งการปรับปรุงสร้างสรรค์วัสดุ หลักสูตร และวัสดุอื่น ๆ ที่ผู้เรียนใช้ การพัฒนาหลักสูตรในลักษณะนี้ไม่ทำให้แนวคิดพื้นฐานและรูปแบบของหลักสูตรเปลี่ยนไป

5.2.2 การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใช้ใหม่ โดยเปลี่ยนไปจากหลักสูตรเก่าทั้งระบบ ทุกองค์ประกอบของหลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ ข้อมูลทางด้านปรัชญา จิตวิทยา สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง ฯลฯ มีคำที่ใช้เรียกต่างกัน ไปบ้าง เช่น การยกร่างหลักสูตร การจัดทำหลักสูตร การสร้างหลักสูตร ตัวอย่างหลักสูตรของการศึกษาไทยที่สร้างขึ้นใหม่ในลักษณะนี้ ได้แก่

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 โดยเปลี่ยนจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ไปจากหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเช่นนี้ อาจกระทบกระเทือนความคิดและการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1) พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตร ในความหมายของการ จัดทำหลักสูตรใหม่ มีความจำเป็นต้องมีการศึกษา สํารวจ วิเคราะห์ วิจัยสภาพพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอในการที่จะใช้สนับสนุนและอ้างอิงในการตัดสินใจดำเนินการพัฒนาหลักสูตรใหม่ที่ดีและเหมาะสม อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2537 : 30) ได้กล่าวว่า พื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่ควรนำมาพิจารณาในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(1) พื้นฐานทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในทุกระบบ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับพื้นฐานทางเศรษฐกิจควร พิจารณาประเด็นสำคัญ คือ

- (1.1) การเตรียมกำลังคน
- (1.2) การพัฒนาอาชีพ
- (1.3) การใช้ทรัพยากร
- (1.4) การพัฒนาคุณลักษณะของบุคคล
- (1.5) การลงทุนทางการศึกษา

(2) พื้นฐานทางสังคม มีขอบเขตกว้างขวางถึงการดำรงชีวิตของคนในสังคม ธรรมชาติลักษณะนิสัยของคน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคลพื้นฐานของสังคมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรให้มีทิศทางตรงกับความต้องการสังคมอย่างแท้จริง ดังนี้แง่มุมที่ควรนำมาพิจารณาที่เกี่ยวกับสังคม ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ

- (2.1) โครงสร้างของสังคม
- (2.2) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- (2.3) ธรรมชาติของคนในสังคม
- (2.4) สภาพปัญหาของสังคม
- (2.5) การชี้นำสังคมในอนาคต
- (2.6) ลักษณะของสังคมตามความคาดหวัง

(3) พื้นฐานทางการเมืองและการปกครอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับระเบียบการอยู่ร่วมกันในสังคมหมู่่มาก จึงจำเป็นต้องจัดระเบียบแบบแผนหรือกติกาต่าง ๆ สำหรับสมาชิกได้ยึดถือปฏิบัติในแนวเดียวกัน เพื่อความสงบเรียบร้อย และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับ บทบาท สิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อสังคมและประเทศชาติ

(4) พื้นฐานทางจิตวิทยา หลักสูตรมีความจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางด้านวิชาจิตวิทยาเพื่อให้เกิดผลโดยตรงต่อนักเรียน เพราะการจัดการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญการจัดการศึกษาควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละวัย ดังนั้นในการวางหลักสูตรจะต้องตัดสินใจเลือก กำหนดความมุ่งหมาย เลือกเนื้อหาวิชา เลือกประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ฯลฯ ให้เหมาะสมกับวัย และพัฒนาการของผู้เรียน จิตวิทยาที่ควรนำมาพิจารณาในการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้

จิตวิทยาพัฒนาการ ข้อมูลพื้นฐานจากจิตวิทยาพัฒนาการที่นำมาพิจารณาในการจัดทำหลักสูตร จะเกี่ยวข้องกับ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การกำหนดช่วงระยะเวลา ความสนใจ ของผู้เรียน การกำหนดเกณฑ์อายุมาตรฐานการเข้าเรียน การจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้

จิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งว่าด้วยธรรมชาติการเรียนรู้ และองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ทราบว่ามนุษย์เรียนรู้ได้อย่างไร ทำอย่างไรจึงจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีอิทธิพลทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วหรือช้า ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ และมีปัจจัยอะไรบ้าง ที่มีอิทธิพลทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วหรือช้า ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง และกลุ่มความคิดความเข้าใจ เน้นความสำคัญของกระบวนการคิด หรือเรียกว่าทฤษฎีปัญญา เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการแก้ปัญหา โดยใช้ความคิดพิจารณาสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา

1. พื้นฐานทางด้านปรัชญาการศึกษา ซึ่งปรัชญาการศึกษาเป็นความรู้อันเกี่ยวกับการศึกษาเป็นเรื่องของการค้นคว้าหาความเข้าใจในเรื่องของการศึกษาทั้งหมด ซึ่งอาจหมายถึง อุดมคติ อุดมการณ์ อันสูงสุด ที่ยึดเป็นหลักในการจัดการศึกษา ซึ่งในแต่ละยุคแต่ละสมัยอาจแตกต่างกันไปซึ่งมีผลให้การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันไปด้วย ในเรื่องของการจัดการศึกษานักปรัชญาการศึกษา จะพิจารณาประเด็นสำคัญ คือ การศึกษาควรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนมีลักษณะ เช่นไร และความรู้ อะไรเป็นความรู้ที่มีคุณค่า มีประโยชน์

เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายตามที่กำหนด ซึ่งปรัชญาการศึกษาที่เกี่ยวข้อง มีแนวคิดที่เด่นชัดในการนำมาพิจารณาในการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ ปรัชญาสาระนิยม ปรัชญาสังคมนิยม ปรัชญาปัจเจกนิยม ปรัชญาพัฒนาการนิยม ปรัชญาปฏิรูปนิยม ปรัชญาสภาพนิยม เป็นต้น

2. บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะในแง่ของการจัดทำหลักสูตรขึ้นใช้ใหม่ สจ๊วต อูทรานันท์ (2532 : 192-194) กล่าวว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 4 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

1. กลุ่มของคณะพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา ครู นักเรียนนักพัฒนาหลักสูตร และนักวัดผลการศึกษา
2. กลุ่มของผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของสังคม ได้แก่ ผู้เขียนหนังสือบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ผู้แทนราษฎร ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง-นักเรียน
4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียน นักแนะแนว

3. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของท่านผู้รู้ นักการศึกษาต่าง ๆ ทั้งต่างประเทศและในประเทศ อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2537 : 56) ได้สรุปเป็นขั้นตอนอย่างละเอียดเป็น 14 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้
4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล
5. การสร้างสื่อการเรียนและคู่มือครู
6. การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนจะนำไปทดลองใช้
7. การนำหลักสูตรไปทดลองใช้
8. การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร
9. การปรับปรุงแก้ไขหลังจากทดลองใช้หลักสูตร

10. การอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
11. การนำหลักสูตรไปใช้
12. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
13. การประเมินผลหลักสูตร
14. การปรับปรุงหลักสูตร

เห็นได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตร มีการดำเนินการ 2 ลักษณะ ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งจะต้องอาศัยพื้นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง จิตวิทยา และปรัชญาการศึกษาในการพัฒนา ทั้งนี้จะต้องดำเนินการภายใต้กลุ่มคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย และดำเนินการเป็นขั้นตอนอย่างละเอียด

4. การประเมินผลหลักสูตร

การประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทราบถึงการดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมนั้น ๆ ประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและข้อขัดข้องอะไรบ้าง การประเมินผลหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากหลักสูตรมีความสำคัญต่อการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนและสังคม เมื่อสภาพเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาการ การเปลี่ยนแปลง การประเมินผลหลักสูตรจึงมีความจำเป็น จะทำให้ทราบว่า จะปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร วัตถุประสงค์ หลักการ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อย เพียงใด ด้วยความจำเป็นต่าง ๆ เหล่านี้ การประเมินผลหลักสูตร จึงถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

5. ความหมายของการประเมินหลักสูตร

ไทเลอร์ (มนตรี อนันต์รักษ์. 2537: 43 ; อ้างอิงมาจาก Cronbach. 1983 : 86) อธิบายว่า การประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้สารสนเทศเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา

สันต์ ชรรณบำรุง (2527 : 138-139) กล่าวไว้ว่า การประเมินผลหลักสูตรนั้น เป็นการประเมินผลที่ย่อมาจาก การประเมินผลการศึกษา ประเมินผลที่ตัวหลักสูตร แต่ความหมายของหลักสูตรนั้นกินความหมายที่กว้างมาก คือ โปรแกรมการศึกษาใด ๆ ที่กำหนดเค้าโครงการเรียนซึ่งประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ หรือรวมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนการสอนของแต่ละรายวิชาด้วย หลักสูตรรวมถึง

1. เอกสารหลักสูตร

2. กระบวนการเรียน วิธีสอนของครู
3. กระบวนการเรียนการสอนของนักเรียน
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
5. การให้ผู้เรียน ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
6. การที่ครูสอนหนังสือก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร และหลักสูตรยัง

มีความหมายได้อีก 3 แนวทางหลักสูตร คือ

6.1 หลักสูตร (Curriculum as a Curriculum)

6.2 หลักสูตร คือรายวิชาที่ต้องศึกษา (Curriculum as a Field of Study)

6.3 หลักสูตร คือระบบ (Curriculum as a System) การประเมินผลหลักสูตรจะต้องประเมินทั้งหมดหรือทุกส่วนที่กล่าวมาแล้ว

บุญธรรม กิจปริคาบวิสุทธิ (2530 : 1) อธิบายว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของระบบการศึกษา ดังนั้นการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จึงมีความจำเป็น เพราะสภาพสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการ เทคโนโลยี ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการประเมินผล ประกอบการพิจารณาตัดสินใจ

สรุปได้ว่า การประเมินผลหลักสูตร เป็นการพิจารณาคุณค่าของหลักสูตร โดยอาศัยกระบวนการรวบรวมข้อมูล และใช้ข้อมูลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมิน เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน แล้วสรุปว่า หลักสูตรนั้นมีคุณค่าเป็นอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด หรือมีส่วนใดบ้างที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

6. จุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตร

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตร ไว้ดังนี้ สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 140) อธิบายถึง จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

หลักสูตรไว้ว่า

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้น สามารถสนองวัตถุประสงค์ ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่
2. เพื่ออธิบายว่า ลักษณะส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรในแง่ หลักการ จุดหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องต้องกันหรือไม่ หรือสนองความต้องการหรือไม่

3. เพื่อตัดสินใจว่า หลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้ มีข้อบกพร่อง ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขอะไรบ้าง

4. เพื่อตัดสินใจว่า การบริหารงานด้านวิชาการ และการบริหารงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่

5. เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตร เป็นไปตามที่มุ่งหวังหรือไม่

ทิตนา แชนมณี (2537 : 134) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วการประเมินผลหลักสูตรใด ๆ ก็ตาม จะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาคูณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้น สามารถสนองตามวัตถุประสงค์ ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่

2. เพื่อตัดสินใจว่า การวางเค้าโครงหลักสูตร และรูประบบของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่

3. เพื่อวัดผลดูว่าผลผลิต คือผู้เรียนนั้น เป็นอย่างไร

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินผลหลักสูตร เป็นการดำเนินการค้นหาจุดเน้นของหลักสูตร ได้แก่ เพื่อหาคูณค่าของหลักสูตรคุณภาพของหลักสูตร และตรวจสอบผลผลิตของหลักสูตรนั้นๆ

6. กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 7) คือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรของตนเอง ที่เรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษา ทำให้ผู้บริหารและครูต้องทำหน้าที่ผู้พัฒนาหลักสูตร ซึ่งหมายถึงการสร้าง การใช้และปรับปรุงหลักสูตร นอกเหนือจากหน้าที่ใน การสอน เมื่อสถานศึกษาสร้างหลักสูตรแล้วในขั้นต่อไปเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ หลักสูตรสถานศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตรจะนำมาเสนอในหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ก่อประโยชน์ในด้าน การสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงาน และการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

การดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่สถานศึกษานั้น ประกอบด้วย
ขั้นด้วยหลายส่วน ดังขั้นตอนต่อไปนี้สร้าง

1. การสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการ
สถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญความ
จำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาและยอมรับ

2. แนวทางดำเนินการ

2.1 สำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร โดยอาจจัดทำแบบสอบถาม
เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ประชุมชี้แจง/ประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 ศึกษาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย/สื่อ เอกสารหรือศึกษา
จากโรงเรียนนำร่อง เครือข่ายหรือแกนนำ

3. แนวทางดำเนินการ

3.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเอกสารประกอบหลักสูตร

3.2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของบุคลากร

3.3 จัดอบรม สัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร

3.4 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

4. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย
คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการ
เรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น

5. การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ให้มีข้อมูลใช้ในการจัดการการศึกษาอย่าง
เป็นระบบ

6. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ
เป้าหมายของสถานศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบ
ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแผนพัฒนาแม่บทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วง
ระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

7. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน/องค์กรในชุมชนทุกฝ่าย ได้รับทราบด้วยวิธีการที่หลากหลาย และขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา

การบริหารจัดการหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) หลังจากการจัดทำหลักสูตรแล้ว หัวใจของหลักสูตร คือการนำไปใช้ โดยเอกสารที่สำคัญทุกส่วนจะถูกนำไปใช้โดยครูผู้สอน จึงควรมีวิธีการดังนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ รู้จักหาเลือกใช้ จัดกระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การแนะแนว และการวิจัยเพื่อพัฒนา

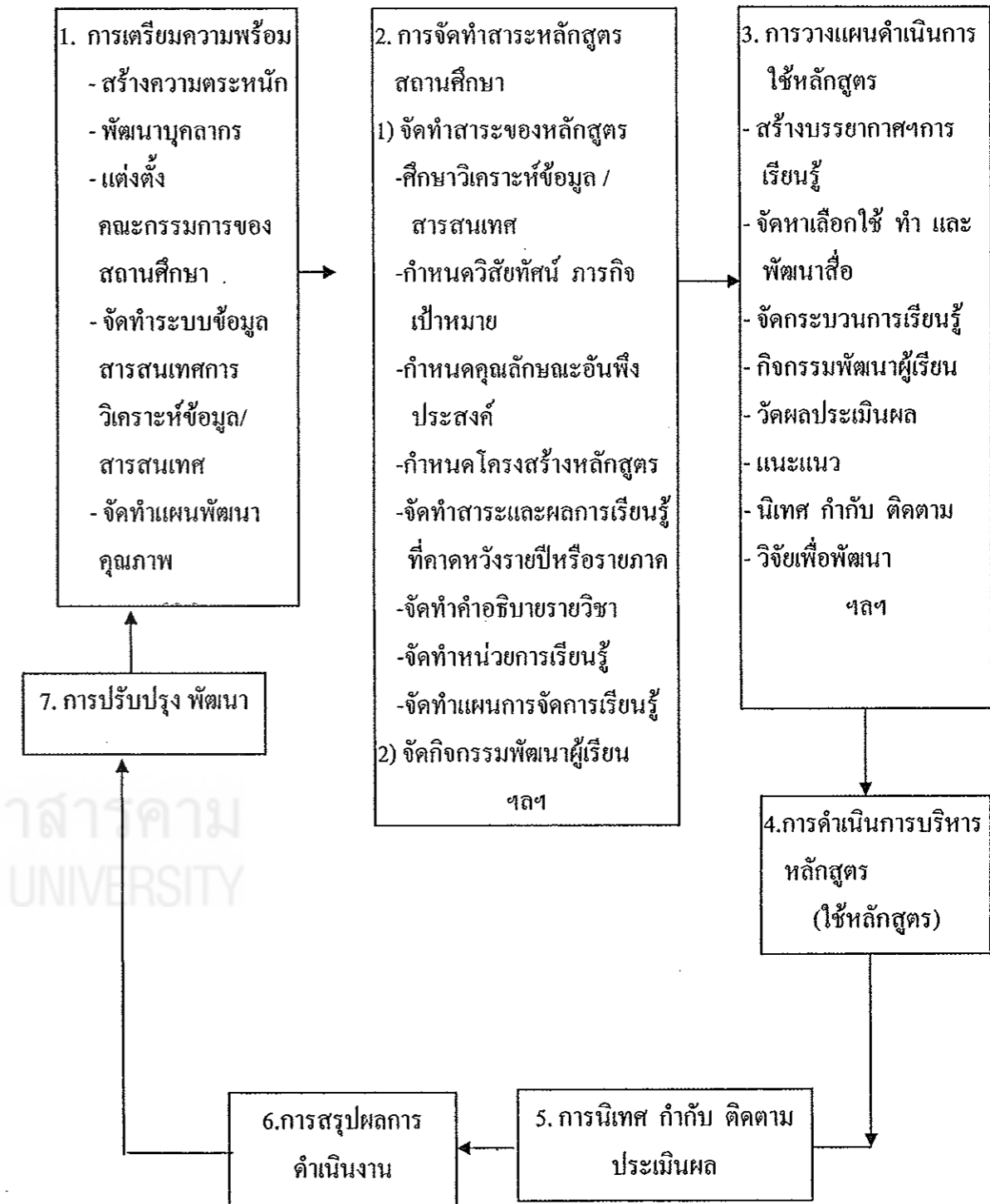
การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนการบริหารที่สำคัญส่วนหนึ่ง คือ กระบวนการนิเทศ ซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการนี้ คือ ผู้บริหารซึ่งมีภารกิจ ดังนี้

1. การนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการภายในสถานศึกษา
2. การนิเทศ และติดตามผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 12) ดังภาพแสดงการบริหารหลักสูตรแผนภูมิที่ 2 และแผนภูมิที่ 3

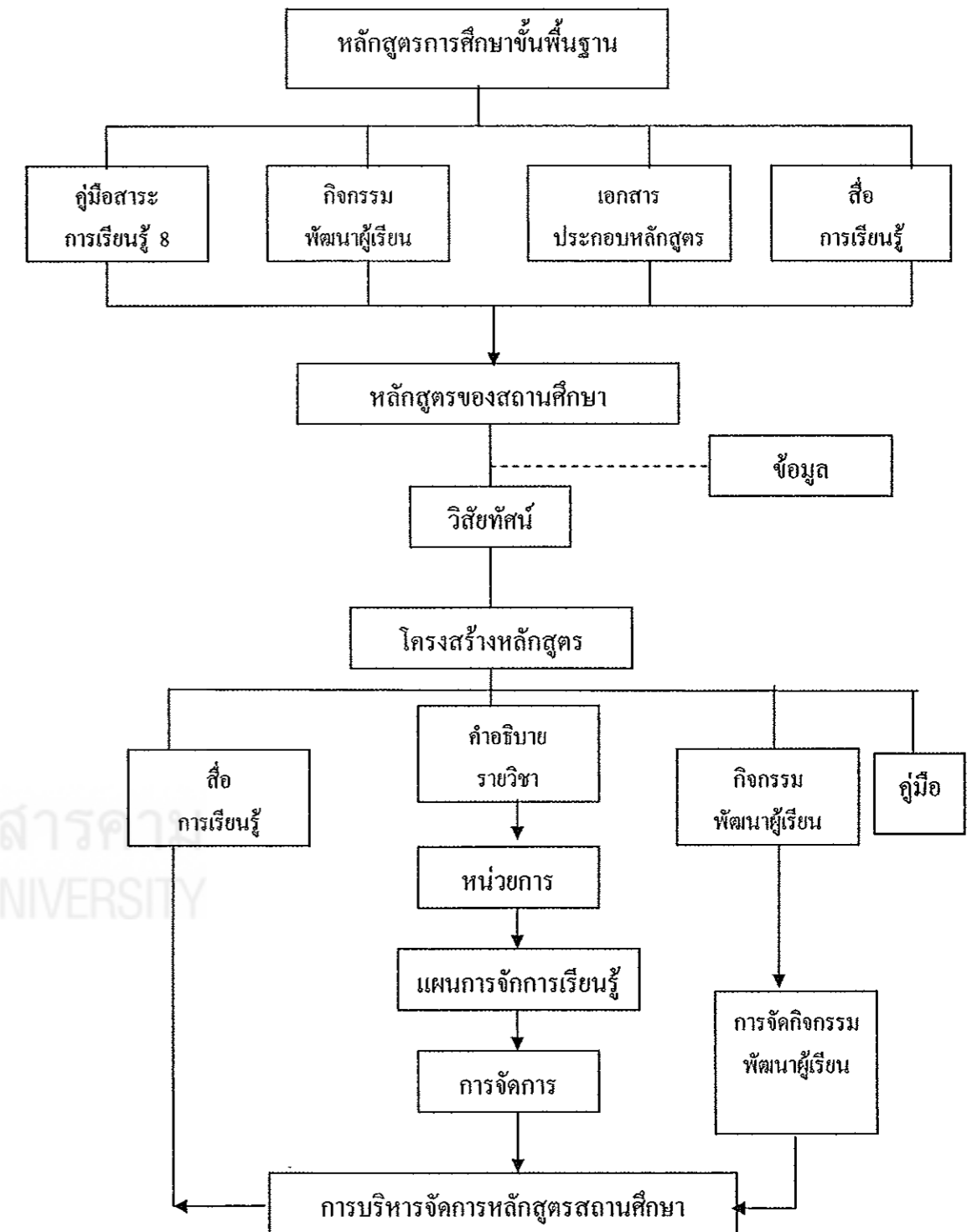
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 3 การบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

แหล่งที่มา : กรมวิชาการ, 2545 : 12

แผนภูมิที่ 4 ภารกิจในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งที่มา : สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา. 2545 : 31

เป้าหมาย

กำหนดเป็นสัมฤทธิ์ปลายทางของผู้เรียนที่สมควรบรรลุผล เมื่อจบหลักสูตรที่สอดคล้องกับจุดหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขียนภาพกว้างๆ นอกจากนั้น สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชน กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษากำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน เพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการวัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยการประเมินเชิงวินิจฉัยเพื่อการปรับปรุงคุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปี หรือรายภาค

ความพร้อมของสถานศึกษาด้านบุคลากร

สถานศึกษาต้องเตรียมพัฒนาบุคลากรให้พร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านพัฒนาระบบงาน ด้านการพัฒนาหลักสูตร การประกันคุณภาพ ด้านจิตวิทยา การพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตสื่อเทคโนโลยีต่างๆต้องทำไปพร้อมๆกัน การจัดตั้งศูนย์สื่อเทคโนโลยีในโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้แก่ครูอาจารย์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งการมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอนมีการนิเทศการสอนแก่ครูโดยทั่วไปเพื่อจะให้ครูเกิดความมั่นใจในการสอนยิ่งขึ้น (สมชาย เทพแสง. 2543 : 19) เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในท้องถิ่นผู้บริหารต้องเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมดังนี้

1. ด้านการจัดทำสาระของหลักสูตร สถานศึกษาต้องจัดทำสาระของหลักสูตรทั้งในส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ การนำเอามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมาจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความต้องการของสถานศึกษาตามการดำเนินงานดังนี้

กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาค

กำหนดสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

การกำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต

จัดทำคำอธิบายรายวิชา

2. ด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ เป็นการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ไปบูรณาการการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หน่วยย่อยๆ เพื่อความสะดวกในการ

จัดการเรียนรู้และผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และจำนวนคาบสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยผู้เรียนสามารถบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาคของทุกรายวิชาที่น่าเอาบูรณาการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้จากบูรณาการในกลุ่มวิชาและระหว่างกลุ่มวิชา

3. ด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปี/รายภาคหรือหน่วยการเรียนรู้ที่จัดมาทำมาทำกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน ครูมีความรู้ในการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายปีมากำหนดมาทำกำหนดเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ จัดทำสาระการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับ 8 กลุ่มวิชา จัดทำสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มให้มีขอบข่ายในด้านความรู้ มีขอบข่ายในด้านทักษะ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ และสมดุล ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และสังคม เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ค้ำจุนควบคู่ไปกับการพัฒนาความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนรู้เน้นการบูรณาการ สาระการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกกลุ่มวิชา โดยผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีประสบการณ์จริง สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้อย่างอิสระ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกใช้วิธีการเรียนที่หลากหลายและเหมาะสม ผู้เรียนลงมือปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีทักษะ กระบวนการคิด การจัดการและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความพร้อมของสถานศึกษาด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก

สถานศึกษาต้องจัดระบบสารสนเทศให้ครบถ้วน ทั้งด้านการจัดการศึกษา ทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ แหล่งความรู้ สามารถเป็นข้อมูลให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ สถานที่ สื่ออุปกรณ์ รวมทั้งงบประมาณ โดยจัดจัดระบบให้สามารถค้นคว้าตรวจสอบเชื่อมโยงกันได้ทั้งหน่วยงาน หลักสูตรใหม่ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆ ดังนั้น ต้องการมีการจัดไว้ให้พร้อมโดยปรับปรุงอาคารสถานที่ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร (สมชาย เทพแสง, 2543 : 19)

1. ความพร้อมของสถานศึกษาด้านการสนับสนุนส่งเสริม

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้ที่จะทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ดังนั้น นอกจากเตรียมผู้สอนให้พร้อม ตลอดจนการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆแล้ว ในการสนับสนุนส่งเสริมนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สนับสนุนในด้านงบประมาณ สนับสนุนให้ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการติดตามประเมินผลและนิเทศเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนครูในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. การจัดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 จากวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างหลักสูตรซึ่งกำหนดสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนไว้อย่างชัดเจนเพื่อสถานศึกษาจะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1.1 สาระการเรียนรู้/ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ครบ 8 กลุ่มสาระรายภาคหรือปี ทั้งที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเพิ่มเติมตามความฉันทน์ ความสนใจ ความต้องการของผู้เรียนชุมชนและท้องถิ่น

2.1.2 มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียน

2.1.3 กำหนดเวลาแต่ละกลุ่มสาระ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รายภาคหรือปี สำหรับการจ้ดเวลาในแต่ละกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและเพิ่มเติมตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง

3. การจัดทำสาระของหลักสูตร

3.1 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนดไว้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาจัดเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค ที่ระบุถึงความสามารถของผู้เรียน และคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ซึ่งจะเกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้ในแต่ละปีหรือภาคนั้น

3.2 กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีรายภาค โดยวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคที่กำหนดไว้ในข้อ 1) และให้สอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการ

เรียนรู้ตามกลุ่มสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงนั้น รวมทั้งสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน

3.3 กำหนดเวลาและจำนวนหน่วยกิต สำหรับสาระการเรียนรู้หน่วยหรือรายภาคดังนี้ ช่วงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-3 ประถมศึกษาปีที่ 4-6 และ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปี และกำหนดคาบเวลาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้

4. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำเอาผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง รายปีหรือรายภาค สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค รวมทั้งเวลาและจำนวนหน่วยกิตที่กำหนด ตามข้อ 3.1 3.2 และ 3.3 มาเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา โดยประกอบด้วย ชื่อรายวิชา จำนวนเวลาหรือจำนวนหน่วยกิต ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ขอบเขตรายวิชานั้น ๆ ซึ่งสามารถเขียนคำอธิบายรายวิชาได้หลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่ 1 เขียนเป็นความเรียงเสนอภาพรวมของผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

รูปแบบที่ 2 เขียนแยกเป็น 2 ส่วนประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เขียนเป็นความเรียงสรุปภาพรวมของผลการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน

2. สาระการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงของขอบข่ายเนื้อหาในรูปแบบที่ 3 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

2.1 ขอบข่ายกิจกรรมที่กำหนดกว้าง ๆ สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

2.2 ขอบข่ายเนื้อหาที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของรายวิชา

2.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างกว้างขวาง

รูปแบบที่ 4 เขียนเป็นความเรียง ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ

2.3.1 จุดประสงค์ของรายวิชาที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้รายวิชา

2.3.2 ขอบข่ายสาระการเรียนรู้

2.3.3 กิจกรรมการเรียนรู้

2.3.4 วิธีการวัดและประเมินผล

รูปแบบที่ 5 เขียนแยกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. ผลการเรียนรู้ : เขียนให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน เป็นข้อ โดยไม่แยกด้าน
2. สารการเรียนรู้ : เขียนเป็นความเรียงครอบคลุมเนื้อหาทั้งนี้คำอธิบาย

รายวิชาต้องระบุชื่อวิชา ชั้น และจำนวนหน่วยกิตด้วยสำหรับชื่อรายวิชา สถานศึกษากำหนดได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ต้องสื่อความหมายได้ชัดเจนมีความสอดคล้องกับสารการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชานั้น

5. การออกแบบการเรียนรู้

5.1 การจัดการเรียนการสอน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้ร่วมกับการเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้อิงลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกันยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจัดได้หลายลักษณะ เช่น

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว
2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน
3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ
4. การบูรณาการแบบโครงการ

5.2 สื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และ

แหล่งการเรียนรู้ทุกประการ รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอน ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเอง ผู้เรียนเรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบ สารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อ และแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้นสื่อ ถึงพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างพอเพียง ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

5.3 การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนรวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากวัดและประเมิน ทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก สถานศึกษา การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือมุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการคุณธรรมและ ค่านิยมอันพึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายเน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับ สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปในกิจกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติพฤติกรรมกรเรียนรู้ การร่วมกิจกรรม และ ผลงานจาก โครงการหรือเพิ่มสะสมงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญคือ ตัวผู้เรียน ผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และ ค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตน ครูผู้สอนสอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้ง ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง ได้ ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะได้ทราบ ระดับความสำเร็จของผู้เรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความ

เห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปี และช่วงชั้นสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

6. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มีสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริงการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีระบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิตการศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรม ได้เป็น 2 ลักษณะ

2.1 กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2.2 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่างๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนอาจจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น

1. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่างๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนในตารางเวลาเรียน เช่นเดียวกับกับกลุ่มสาระอื่น 8 กลุ่มสาระ
 2. จัดแบ่งสัดส่วนเวลาของกิจกรรมต่างๆ แล้วกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติและบางส่วนเรียนนอกเวลา
 3. จัดกิจกรรมต่างๆ ไปด้วยกัน โดยวางแผนร่วมกันของกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรมกำหนดเวลาเรียนบางส่วนในตารางเวลาเรียนปกติ บางส่วนเรียนนอกเวลา
- สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมกับวิถีชีวิต และ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

7. กำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา

7.1 เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับและจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้เรียนผ่านการศึกษาแต่ละช่วงชั้นตามเกณฑ์ ดังนี้

7.2 เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 1,2 และ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (จบการศึกษาภาคบังคับ)

7.2.1 ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

7.2.2 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

7.1.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

7.1.4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

7.3 เอกสารหลักฐานการศึกษา

สถานศึกษาต้องพิจารณาจัดทำเอกสารการประเมินผลการเรียนเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามที่เห็นสมควร เช่น เอกสารแสดงผลการเรียนของผู้เรียน แบบบันทึกผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ แบบรายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล ระเบียบสะสมแสดงผลการเรียนด้านต่างๆ และแบบแสดงผลการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เป็นต้น

8. พัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุน

ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามจุดหมายของหลักสูตร สถานศึกษาคควรพัฒนาระบบการส่งเสริมสนับสนุนต่างๆที่จะเอื้อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพในเรื่องต่อไปนี้

8.1 การพัฒนากระบวนการแนะแนว

สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการแนะแนวที่มุ่งการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้อย่างลึกซึ้ง ประเมินการจัดการที่มีคุณภาพ โดยกำหนดพันธกิจระหว่างบ้านชุมชน และสถานศึกษาที่เน้นความร่วมมือกันระหว่างบ้าน ในฐานะแหล่งเรียนรู้แรกของผู้เรียน ชุมชนจะเป็นเครือข่ายที่สำคัญของการแนะแนว ช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาของสังคม สร้างเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยข้อมูลสารสนเทศ และพัฒนาเครือข่ายแนะแนวให้เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

8.2 การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด

สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนให้มีแหล่งเรียนรู้นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า เพิ่มพูนประสบการณ์และความชำนาญ โดยเฉพาะห้องสมุด นั้นเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง เพราะจะเป็นแหล่งที่รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน โดยตรง ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นห้องสมุดที่มีความ

หรรษาหรือใหญ่โต อาจเป็นเพียงม้วนหนังสือเพื่อการศึกษา ค้นคว้าก็ได้ นอกจากนี้ต้องสนับสนุนให้มีแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบของคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีต่างๆ

8.3 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

สถานศึกษาต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการวิจัยมาผสมผสานหรือบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เน้นการวิจัยทั้งในห้องเรียนและการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

9. เครือข่ายวิชาการ

สถานศึกษาต้องพัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ทางวิชาการจากครูในสถานศึกษาเดียวกัน และในสถานศึกษาอื่นๆ ตลอดจนชมรมวิชาการต่างๆ ในรูปของเครือข่ายเชื่อมโยงกัน ทั้งจากบุคคลต่างๆ และจากสื่อต่างๆ เพื่อให้ครูมีความรู้และแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

10. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลสูงสุด

การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการกำหนดแผนปฏิบัติการ (Operation plan) ที่เป็นรูปธรรม ที่ช่วยให้ทราบแนวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ การวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการวางแผน กำหนดกิจกรรมการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ ในเรื่องต่อไปนี้

10.1 การบริหารงานวิชาการ เป็นภารกิจที่สำคัญหนึ่งของสถานศึกษาที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรสถานศึกษาประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนด

ตัวอย่างการบริหารงานวิชาการ

10.1.1 โครงการประจำของโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีโครงการประจำของโรงเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ เชื่อมโยง เช่น วันเชิดชูศิษย์เก่าดีเด่น วันส่งเสริม

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วันตลาดนัดของ โรงเรียน หนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งนักเรียน/ห้องเรียน

10.1.2 โครงการบริการและกิจกรรมห้องสมุด เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่าน มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน รักการค้นคว้า

10.1.3 การจัดตารางสอนของสถานศึกษาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อการนำหลักสูตร ไปใช้การจัดตารางสอนของแต่ละกลุ่มสาระนั้น ไม่ควรกำหนดให้เท่ากันหมด สถานศึกษาควรมีการพิจารณาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) หลักการเรียนรู้ การเรียนรู้สาระต่างๆ นั้น มีระดับความยากง่าย ความน่าสนใจแตกต่างกันไป

2) จิตวิทยาการเรียนรู้ การจัดช่วงเวลาของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมนั้นควรให้สอดคล้องกับช่วงความสนใจของผู้เรียนด้วย

3) เทคนิควิธีสอน เนื่องจากเทคนิคการสอนแต่ละวิธี เช่น การอภิปราย การศึกษาค้นคว้าการทดลอง การบรรยาย ฯลฯ จะใช้เวลาแตกต่างกัน ดังนั้นการจัดช่วงเวลาการเรียนรู้ต้องให้มีความเหมาะสมกับเทคนิควิธีสอน นอกจากนั้นการจัดเวลาเรียนสถานศึกษาควรจัดเวลาเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น โครงการศึกษาป่าชุมชน โครงการศึกษาดูงานป่าชายเลน โครงการทัศนศึกษา ฯลฯ

4) การจัดกลุ่มผู้เรียนและห้องเรียน เป็นการจัดผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยยึดหลักการจัดตามนโยบายที่ตกลงร่วมกัน

5) การลงโทษ และให้รางวัล ซึ่งต้องกำหนดไว้ในสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะอันพึงประสงค์

10.1.4 การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม กำหนดวิธีการ ส่งเสริมทั้งตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม

10.1.5 กิจกรรมวิชาการนอกห้องเรียน สถานศึกษาสามารถกำหนดได้หลากหลาย เช่น การเข้าค่ายจริยธรรม การเข้าค่ายวิชาการต่างๆ

10.1.6 โครงการพัฒนาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูทุกคนร่วมกันจัดทำ/พัฒนาสื่ออุปกรณ์ รวมทั้งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำ / พัฒนาสื่ออุปกรณ์

10.1.7 เครื่อง่ายวิชาการภายในสถานศึกษา ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้สอน ทั้งที่รับผิดชอบเป็นชั้นปี หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ

10.2. การบริหารทั่วไป

10.2.1 โครงการสร้างบรรยากาศให้ปลอดภัย เช่น โครงการปลอดสารเสพติด โครงการสิ่งแวดล้อม

10.2.2 แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกเหนือจากห้องสมุดในโรงเรียนแล้วควรให้ผู้เรียนไปแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ภายนอก โดยการสอบถามบันทึกข้อมูล จะช่วยให้ผู้เรียนมีฐานความรู้กว้างขึ้น

10.2.3 การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ซึ่งจะต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการประสานงานและพัฒนางาน

10.2.4 อาคารสถานที่สำรวจว่าได้มีการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา ได้อย่างเหมาะสม และคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะด้านการใช้อาคารสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องเรียน ห้องทดลอง ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ โรงฝึกงาน ฯลฯ ซึ่งอาคารสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ สถานศึกษาจะต้องมีการนำมาใช้ตลอดเวลาจึงจะถือว่าการใช้อาคาร สถานที่ที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

10.2.5 การบริหารและพัฒนาบุคลากร เช่น การจัดครูให้ตรงตามความถนัด ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

10.2.6 งบประมาณ สถานศึกษาควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการ ใช้หลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งระดมงบประมาณจากชุมชน หน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง

10.2.7 การพัฒนาคลังและสื่ออุปกรณ์ เพื่อการใช้สื่ออุปกรณ์ร่วมกัน ใช้ อย่างประหยัดและคุ้มค่า

10.2.8 การตรวจสอบและการรายงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนประเมินตนเอง ประเมินผลงานเป็นชั้นปี เป็นกลุ่มสาระและประเมินรวมทั้งสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงานต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองและต้นสังกัด ฯลฯ

11. ด้านอื่นๆ

11.1 สถานศึกษาอาจกำหนดหัวข้อเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น

11.1.1 กิจกรรมที่เป็นผลมาจากการบริหารจัดการหลักสูตร ที่ต้องการให้ผู้เกี่ยวข้องและชุมชนรับทราบ

11.1.2 กิจกรรมสำคัญที่โรงเรียนจัดร่วมกับชุมชน

11.1.3 การประชุมผู้ปกครอง/ การเยี่ยมบ้านของผู้เรียน

11.1.4 กิจกรรมส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น

11.2 การเรียบเรียงหลักสูตรสถานศึกษา

เมื่อสถานศึกษาได้จัดทำสาระของหลักสูตรครบทุกรายการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำมาวิเคราะห์และเรียบเรียง เพื่อให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่สมบูรณ์ ในการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา ควรคำนึงว่าสิ่งที่ปรากฏในหลักสูตรเป็นสิ่งที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการตั้งแต่ต้น คือการกำหนดวิสัยทัศน์ จนถึงการนำหลักสูตรสู่ห้องเรียน รวมทั้งการบริหารจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ ใช้ศักยภาพทั้งสถานศึกษาและชุมชนเต็มที่ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง และประการสำคัญคือ หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสามารถบอกให้ผู้เกี่ยวข้องและบุคคลในชุมชนทราบอย่างชัดเจนว่า จะจัดการศึกษาอย่างไรในสถานศึกษา ดังนั้น เอกสารหลักสูตรสถานศึกษาอาจมีหลายเล่ม ซึ่งในเล่มแรกควรเป็นเล่มที่กำหนด ภาพรวม และมีเล่มอื่น ๆ อีก ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจแยกเล่มตามกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือหน่วยการเรียนรู้ การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญ ดังต่อไปนี้

11.2.1 หลักสูตรสถานศึกษา

- 1) วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย/จุดหมาย
- 2) คุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3) โครงสร้างหลักสูตร
- 4) รายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 5) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 6) การจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้
- 7) การวัดและประเมินผล
- 8) การบริหารจัดการหลักสูตร
- 9) อื่น ๆ

เมื่อสถานศึกษาจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาตามหัวข้อดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้วสถานศึกษาจะต้องตรวจสอบแต่ละหัวข้อ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 รวมทั้งสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบท/ สภาพของสถานศึกษา จากนั้นนำร่างหลักสูตรดังกล่าวเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ความเห็นชอบ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

ชูชัย วันชูเพลา (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวางแผนทั่วไป และการวางแผนด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินงานตามแผนงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาตามกลุ่มตัวแปรสถานภาพ และขนาดโรงเรียน พบว่า

1. ผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 รวมทุกด้านในระดับมาก ส่วนผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้างาน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบริหารงานหลักสูตรแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ช่วยผู้บริหาร วิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้างาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการวางแผนงานทั่วไป หัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้างานมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา รวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน โรงเรียนขนาดใหญ่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีการปฏิบัติแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการวางแผน โดยทั่วไป โรงเรียนขนาดกลางมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ส่วน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

3. การปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาการหรือหัวหน้างาน รวมทุกด้าน และเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ยกเว้นด้านการดำเนินงานตามแผนที่ผู้บริหาร โรงเรียนผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้างาน มีระดับความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหาร โรงเรียนมีระดับความคิดเห็น สูง

กว่าผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาการหรือหัวหน้างาน ส่วนผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการกับหัวหน้าหมวดวิชาหรือหัวหน้างานมีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. การปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
 สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ใน โรงเรียนขนาดต่างกัน รวมทั้งด้าน แยกต่างกันอย่างมี
 มีวินัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่า
 โรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดกลางมีระดับการปฏิบัติงานมากกว่า
 โรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

4.1 การปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการวางแผนงานบริหารทั่วไป ใน โรงเรียนขนาดต่างกันแยกต่างกันอย่างมี
 วินัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีระดับการ
 ปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่า
 โรงเรียนขนาดกลาง

4.2 การปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษา
 จังหวัดกาฬสินธุ์ด้านการทำแผนงานทางวิชาการ และด้านการดำเนินงานตามแผนใน โรงเรียน
 ขนาดต่างกันแยกต่างกันอย่างมีวินัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับ
 ปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ส่วน โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียน
 ขนาดเล็ก มีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

4.3 การปฏิบัติงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
 จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน แยกต่างกันอย่างมีวินัยสำคัญทางสถิติที่
 ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานมากกว่าโรงเรียน
 ขนาดเล็ก ส่วน โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานไม่แตกต่าง
 กัน

5. ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีวินัยสำคัญทางสถิติระดับ.05 ระหว่างสถานภาพและ
 ขนาดโรงเรียน และขนาดโรงเรียนงานบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งรวมทุกด้าน และเป็นรายด้าน
 การวิจัยครั้งนี้พบว่า โดยทั่วไปแล้วการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับ
 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยเฉพาะ
 ด้านการดำเนินงานตามแผนและการประเมินผลการดำเนินงานจากการศึกษาการบริหาร

หลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดต่างกัน ควรปรับปรุงในโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็กการบริหารหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดอื่น ๆ

กัญญา ศรีม่วง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2548 จำนวน 236 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) รวมทุกด้าน และแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนที่พบว่าโรงเรียนแต่ละขนาดมีปัญหาารวมทุกด้านและแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

2. ระดับปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมทุกด้าน และในแต่ละด้าน แตกต่างอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ยังต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเตรียมความพร้อม ควรจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่าง ๆ ให้เพียงพอ

ปราโมทย์ รินทรราช (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษาปี พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สังกัดกรมสามัญศึกษา:ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนตลาวิทยาคาร อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้างานแผนงาน หัวหน้างานโสตทัศนศึกษา และหัวหน้าหมวดวิชา 11 หมวดวิชา รวมทั้ง 18 คน ปราบกฏผลการศึกษาดังนี้

1. การเตรียมความพร้อม โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้นักเรียนครู และผู้ปกครองทราบ มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก โดยจัดทำแผนปฏิบัติการและปฏิทินปฏิบัติงาน จัดตั้งคณะกรรมการด้านวิชาการเพื่อบริหารงานหลักสูตร เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการให้บรรลุตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้ครูสามารถดำเนินการให้บรรลุตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดทำแผนภูมิการบริหาร โดยกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน มีการนิเทศ ติดตามและอำนวยความสะดวกจากฝ่ายบริหาร

มีการจัดระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ในระบบสารสนเทศของโรงเรียน มอบหมายให้ฝ่ายงานและหมวดวิชา สํารวจความต้องการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดซื้อ จัดหาและจัดทำตามแผนที่วางไว้ สร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและผู้บริหาร มั่นใจในสภาพความพร้อมของโรงเรียนต่อการใช้หลักสูตร ปัญหาสำคัญที่พบคือ การจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานยังไม่ครบถ้วน เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ มาทำหน้าที่ของสารสนเทศของโรงเรียนได้แก้ไขปัญหาโดยรับสมัครจากบุคลากรที่มีความสามารถด้านนี้ พร้อมส่งไปอบรมเพิ่มเติม

2. การบริหารหลักสูตร โรงเรียนมีคณะทำงานเกี่ยวกับการวางแผนของโรงเรียน ที่สนองหลักการและจุดหมายของหลักสูตร มีการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกฝ่ายทุกงานทุกหมวดวิชา ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงาน โรงเรียน มีคณะทำงานทำแผนงานด้านวิชาการมีกิจกรรมคิวิระดับหมวดวิชาโดยมีการประชุมทุกสัปดาห์ เพื่อควบคุมคุณภาพระดับหมวดวิชา มีการดำเนินงานตามแผน โดยให้มีการรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนและมีการประเมินผลการดำเนินงานในการบริหารหลักสูตรเป็นประจำทุกเดือนโดยคณะกรรมการบริหารเพื่อสรุปผลงานและปัญหาการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาและการทบทวนผลการประเมินเพื่อนำมาพัฒนาอยู่เสมอ

3. การเรียนการสอน โรงเรียนได้ดำเนินการตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ได้จัดทำจุดประสงค์การเรียนการสอนและแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนสอดคล้องกับหลักสูตร และมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการกลุ่มและสอนซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร เป็นโรงเรียนนําร่องในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเปิดวิชาเลือกเสรีและกิจกรรมชุมนุมอย่างหลากหลายเพื่อสนองต่อความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน ปัญหาสำคัญที่พบคือ ครูบางส่วนยังยึดรูปแบบการสอนแบบเดิม เนื่องจากความเคยชินโดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนโรงเรียนแก้ไขโดย จัดอบรมเชิงปฏิบัติการใหม่ เน้นให้ครูได้ปฏิบัติจริงในการเขียนแผนการสอนและนำแผนการสอนไปใช้ในการสอนจริง ๆ โดยให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลสม่ำเสมอ

สมหมาย อุ้นเจริญ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยในการศึกษาสภาพปัญหาการศึกษาสภาพนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนใน

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 412 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยส่วนรวม พบว่า ระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับปัญหาในด้านอื่น ไม่แตกต่างกัน

ประวิทย์ กาศา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2541 จำนวน 129 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดทำและการใช้สื่อการสอน การจัดห้องสมุดโรงเรียนการจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกรณีพิเศษการศึกษาในโรงเรียนการใช้แหล่งทรัพยากรชุมชน การใช้หลักสูตรและเอกสารเอกสารหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน และการวัดประเมินผล ข้อที่มีปัญหามากคือ เรื่องโรงเรียนขาดงบประมาณสถานที่วัสดุอุปกรณ์ที่จะให้วิทยากรใช้ ไม่มีห้องปฏิบัติในบางกลุ่มวิชา การจัดห้องสมุดทั่วไปยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดเอกสาร สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้สอนซ่อมเสริม หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้าแต่ละหมวดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน ครูผู้สอนแต่ละคนได้รับชั่วโมงสอนมากเกินไปขาดบุคลากรที่ความรู้ความสามารถที่จะให้คำปรึกษาหารือและนิเทศการสอนในแต่ละหมวดวิชา

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน และแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า มีระดับปัญหามากกว่าครูผู้สอน

สนั่น เมตตา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าปัญหาการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม โดยใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ครู-อาจารย์ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครู-อาจารย์ในหมวดวิชา ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2541 จำนวน 288 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า

1. ครู-อาจารย์โดยส่วนรวม จำแนกตามสภาพตำแหน่ง และหมวดวิชามีปัญหาการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับปัญหาเป็นรายชื่อ อยู่ในระดับมาก 1-9 ข้อ ยกเว้นครู-อาจารย์ในหมวดวิชาสังคมศึกษา และหมวดวิชาภาษาไทย มีปัญหารายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับปานกลาง และน้อยโดยปัญหารายชื่อที่อยู่ในระดับมากในแต่ละด้านมีดังนี้ : ด้านการเตรียมความพร้อม ได้แก่ มีครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ครบตามเกณฑ์ที่ ก.ค. กำหนด โรงเรียนขนาดการจัดระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ และความต้องการของท้องถิ่น, โรงเรียนขนาดการจัดระดับ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนักเรียน ทั้งด้านความถนัดและความสนใจ การจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสารคู่มือไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียนการจัดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์เอกสารการสอน และคู่มือครู ของหมวดวิชาไม่ทันสมัยและสอดคล้องความต้องการของหมวดวิชา, การจัดกิจกรรมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรฉบับปรับปรุงให้แก่นักเรียน ผู้ปกครอง และเกี่ยวข้องทราบยังไม่ทั่วถึง, การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาตามหลักสูตรยังไม่เพียงพอ, ครูบางคนได้รับมอบหมายงานหลายหน้าที่ ทำให้การปฏิบัติงานไม่ครบถ้วนสมบูรณ์:ด้านการบริหารหลักสูตร มี 1-2 ข้อ ได้แก่ ครูผู้สอนมีคาบสอนปกติมาก ทำให้ไม่มีเวลาสอนซ่อมเสริม, นักเรียนที่เรียนอ่อนละเลยไม่ใส่ใจต่อการเรียนซ่อมเสริมในรายวิชาที่เรียนอ่อน

2. ครูอาจารย์ โดยส่วนร่วมได้เสนอแนวทางแก้ไข้ปัญหาที่ควรปรับปรุงมีจำนวนความซ้ำมากที่สุดในแต่ละด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม:มีการดำเนินการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง แล้วนำผลที่ได้มาใช้ในทางปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ; ด้านการบริหารหลักสูตร : ให้งานแนะแนวดำเนินการทดสอบความถนัด ความสนใจ ที่หลากหลาย; ด้านการจัดการเรียนการสอน : จัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในการจัดทำสื่อ ผลิตสื่อการเรียนจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ชัชวาล เปาณาเรียง (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูที่
ทำการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ปี
การศึกษา 2537 จำนวน 368 คน ผลการวิจัยพบว่า

ครูโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาค่าต่ำสุดคือ ด้านการจัดทำ
แผนการสอนด้านการวัดผลประเมินผลการเรียน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและด้านการ
จัดกระบวนการเรียนการสอนครูโรงเรียนประถมศึกษามีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยส่วนรวมและรายด้านแตกต่างกัน

มีชัย พลภูงา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. สภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายที่
กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ภารกิจเป็นหมายของโรงเรียนนั้นไม่สอดคล้องกัน โดยวิสัยทัศน์ส่วน
ใหญ่จะไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่วนภารกิจนั้นไม่มีการกำหนด
แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในชุมชนมาใช้ในการศึกษา สำหรับ เป้าหมายของ
หลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้นั้น ส่วนใหญ่ก็ไม่ใช้เป้าหมายที่เกิดจากการใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนกำหนดไว้โดยไม่คำนึงถึงสภาพ
ปัญหาและความต้องการของชุมชนและชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนด อีกทั้งไม่มี
โรงเรียนเครือข่าย โรงใดที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น
เพิ่มเติม สำหรับคำอธิบายรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
มากที่สุด คือกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยส่วนใหญ่จะเป็นภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมากที่สุด คือกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยส่วนใหญ่จะเป็นภูมิ
ปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรม ส่วนคำอธิบายรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่ม
สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ไม่พบว่ามีเนื้อหา
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเลย ส่วนกิจกรรมพัฒนาความถนัดความสนใจ ตามความต้องการของ
ผู้เรียนนั้น โรงเรียนเครือข่ายจัดให้นักเรียนรู้ในลักษณะของกลุ่มสนใจ ซึ่งจะเป็นกลุ่มสนใจ

ด้านเหตุการณ์ที่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้สอน สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ส่วนใหญ่ไม่ระบุว่ามีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสื่อ หรือแหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน้อยที่สุด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อหรือแหล่งการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด วิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนที่พบในโรงเรียนเครือข่ายมากที่สุด คือ ครุณานักเรียนไปศึกษาที่บ้าน หรือสถานประกอบการของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนวิธีการใช้ที่ พบน้อยที่สุด คือ การให้นักเรียนไปศึกษาจากผู้ปกครองที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยตนเอง ในการบริหารจัดการหลักสูตร โรงเรียนเครือข่าย ส่วนใหญ่มีกิจกรรมหรือ โครงการที่ส่งเสริม สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนปัญหาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษา จำแนกตามแหล่งที่เกิดปัญหาได้ 5 แหล่ง คือ ปัญหาที่เกิดจากชุมชน ปัญหาที่เกิดจากโรงเรียน ปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอนปัญหาที่เกิดจาก นักเรียน และปัญหาที่เกิดจากตัวครูภูมิปัญญาท้องถิ่นสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม อย่างไม่เป็นระบบเพราะยังขาดความต่อเนื่อง ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย การ จัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวางแผน บริหารจัดการหลักสูตร ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาครั้งต่อไป สถานศึกษาจะต้อง คำนึงถึงสาระของหลักสูตรที่จะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น

สายสวัสดิ์ วิไลกุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารหลัก ฐานมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ จังหวัด อุตรธานีโดยใช้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารงานวิชาการ ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด อุตรธานี จำนวน 320 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุตรธานี มีปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุก ด้านเช่นกัน และเมื่อพิจารณาตามตัวแปรที่ศึกษาก็พบว่าทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ในจังหวัดอุตรธานี มีปัญหาการบริหารหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 อยู่ในระดับปานกลางเมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุตรธานี ที่มีขนาด

ต่างกััด พบว่ามีปัญหาการบริหารหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารหลักสูตรมากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาการบริหารหลักสูตรแต่ละด้าน พบว่า

1. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ด้านการเตรียมความพร้อมของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีปัญหามากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

2. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตรในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

3. โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ด้านการประเมินการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีปัญหามากกว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โดยส่วนรวมการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ยังมีปัญหาควรปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร แต่ถ้าพิจารณาตามขนาดโรงเรียนควรปรับปรุงการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กเพราะมีระดับปัญหาสูงกว่าขนาดอื่น ๆ

สุทธิเมท ชัยเพชร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 110 คน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 โดยส่วนรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

1. ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 ที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน โดยส่วนรวมมีปัญหาการปฏิบัติงานการใช้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยส่วนรวมมีปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตการศึกษา 4 ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดให้มีการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนและผู้สอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ควรจัดทำคู่มือการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น แจกจ่ายไปยังโรงเรียนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น

7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

บินซาลาบาห์ (Bin Salamah, 2001 : Abstract) ทำการวิจัยเพื่อศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรของครูชาวซาอุดีกับความชอบรูปแบบต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ และครูสังคมศึกษาที่สอนโรงเรียนประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มโรงเรียนบริยาด ประเทศซาอุดีอาระเบีย การเก็บรวบรวมข้อมูลสุ่มเลือกจากครูจำนวน 423 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ประกอบด้วย 3 ส่วน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องตัดสินใจกำหนดความรับผิดชอบในมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตร 3 มุมมอง และเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร 3 รูปแบบที่อาศัย ความจำเป็น นิยมพฤติกรรมนิยม การปฏิบัตินิยม ความรู้นิยม และการอยู่รอดนิยม มนุษชนิยม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการต่าง ๆ ผลการศึกษาว่า ผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มตัวอย่างมักจะไม่คงที่กับตนเองในด้านมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูในด้านตำแหน่งของตนเองมุมมองทั้ง 3 ด้านเมื่อเปรียบเทียบกับตามความชำนาญทางวิชาการของคนที่ไม่มี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูเมื่อเปรียบเทียบกับตามระดับชั้นที่สอนหรือจำนวนปีที่ มีประสบการณ์ในการสอน และพบว่าผู้ตอบการสอบถามส่วนใหญ่ของรูปแบบการพัฒนา

หลักสูตรตามลำดับดังนี้ แบบความจำเป็นนิยม-พฤติกรรมนิยม-แบบการปฏิบัตินิยม-ความรู้
นิยม และแบบความอยู่รอดนิยม-มนุษยนิยม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างครูในด้าน
ความชอบรูปแบบของหลักสูตรเมื่อเปรียบเทียบกันตามความชำนาญทางวิชาการระดับชั้นที่
สอน หรือจำนวนปีที่มีประสบการณ์ในการสอนและในที่สุด ข้อค้นพบเปิดเผยว่าไม่มี
สหสัมพันธ์ระหว่างชนิดของมุมมองเกี่ยวกับหลักสูตรกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่กลุ่ม
ต่าง ๆ ประมาณค่าได้ อย่างไรก็ตามมีไม่กี่กลุ่มแสดงว่ามีความคงที่ระหว่างมุมมองที่เกี่ยวกับ
หลักสูตรกับรูปแบบการ

แม็กแคลรี (Mcclary. 2002 : Abstract) ทำการศึกษาเพื่อวิเคราะห์การรับรู้ของ
คณาจารย์เกี่ยวกับบรรยากาศของสถาบันเท่าที่บรรยากาศสนับสนุนและส่งเสริมหรือขัดขวาง
และจำกัดการคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมในชั้นเรียน โดยมุ่งศึกษา
คณาจารย์ของวิทยาลัยชุมชนเมซามิเรนจ์และเทคนิควิทยาเขตเวอร์จิเนีย วิธีการศึกษาได้พัฒนา
แบบสำรวจเพื่อกล่าวถึงประเด็นปัญหาสิ่งกระตุ้นสภาพแวดล้อม และอุปสรรคต่อการคิด
สร้างสรรค์ แบบวัดประเภทต่าง ๆ ของ Terasa Amabile จากผลงานของเธอพร้อมด้วย เฉลย
คำตอบ:การประเมินบรรยากาศเพื่อการคิดสร้างสรรค์นำมาใช้ใน โครงสร้างเพื่อเทียบกับซึ่งวัด
การรับรู้ของคณาจารย์วิทยาลัยเมซามิเรนจ์เกี่ยวกับบรรยากาศของสถาบันและผลที่ปัจจัยเหล่านี้
มีต่อการคิดสร้างสรรค์ของคณาจารย์ซึ่งสัมพันธ์กับการพัฒนาหลักสูตรและมีกิจกรรมในชั้น
เรียนที่วิทยาลัยเมซามิเรนจ์

ผลการศึกษาปรากฏดังนี้ ประเภทต่าง ๆ ของการสนับสนุนกลุ่มทำงาน
ทรัพยากรที่เพียงพอ และเสริมสภาพเหล่านี้คณาจารย์รับรู้ถึงความสัมพันธ์เชิงบวกกับบรรยากาศ
ของสถาบัน ในขณะที่บรรยากาศของสถาบันสนับสนุนและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ในการ
พัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมในชั้นเรียน ที่วิทยาลัยเมซามิเรนจ์ ประเภทต่างๆ เกี่ยวกับการ
ส่งเสริมสถาบัน การส่งเสริมการนิเทศและงานที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปนั้นคณาจารย์รับรู้ว่ามี
ความสัมพันธ์เชิงบวกกับบรรยากาศของสถาบัน ในขณะที่บรรยากาศนี้สนับสนุนและส่งเสริม
การคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมในชั้นเรียนที่วิทยาลัยเมซามิเรนจ์
อุปสรรคขององค์กรและความกดดันจากภาระงานหนักคณาจารย์รับรู้ว่ามีสูงดังนั้นจึงส่งผลทาง
ลบต่อบรรยากาศของสถาบัน ในขณะที่บรรยากาศนี้สนับสนุนและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์
ในการพัฒนาหลักสูตร และกิจกรรมในชั้นเรียนที่วิทยาลัยเมซามิเรนจ์

เวสต์ (West. 2002 : Abstract) ทำการศึกษาเพื่อจะแสดงให้เห็นว่ามีความตรง
ประเด็นเป็นอันมาก ในการพัฒนาหลักสูตร การปรับปรุงการสอน และหลักหลักสูตรครุศาสตร์

ศึกษาหลายหลักสูตร ได้ศึกษาการวางแผนล่วงหน้าซึ่งเข้มแข็งในการตัดสินใจแบบปฏิสัมพันธ์ และมีการสะท้อนของครูวิชาการบริภาควิชาชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน ครูทั้ง 2 คน ได้รวมหน่วยสูตรจุดชีววิทยาใหม่เข้าในรายวิชาชีววิทยาที่มีอยู่ตลอดปีของตน ในการศึกษามุ่งเน้นการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ครูทั้ง 2 นี้ได้กระทำในระหว่างการนำรายวิชาจุดชีววิทยาใหม่ไปใช้ รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกรณีศึกษาแบบเสมือนธรรมชาติ ข้อค้นพบจากการสังเกต ชั้นเรียนและการสัมภาษณ์ครูนำมาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อตีความการคิดของครูส่วนที่สองของการศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับการวิเคราะห์เชิงปริมาณของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจุดชีววิทยา ของนักเรียน/ชั้นเรียน นักเรียนทำการสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อให้มีการเปรียบเทียบแบบผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยของห้องเรียนชั้นสูงขึ้นไป รูปแบบกึ่งทดลองนี้ทำให้ได้สถิติเชิงบรรยายซึ่งนำไปใช้เพื่อชี้ให้เห็นข้อค้นพบของกรณีศึกษาครั้งนี้

ฟ็อกซ์ (Fox, 2001 : Abstract) ได้ศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรในกลุ่มโรงเรียนเอลโดราโด (นามสมมุติ) จากปี 1996 ถึง 2000 และข้อเสนอแนะสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายผู้ที่ตามประวัติได้รับคะแนน "D" หรือ "F" ในรายวิชาคณิตศาสตร์และหรือวิทยาศาสตร์ ในขณะที่ได้รับระดับคะแนน "B" หรือสูงกว่าในรายวิชาอื่น ๆ ของตนมาโดยตลอด เป้าหมาย 7 ประการของมนุษยธรรมศึกษาของสมาคมเพื่อการนิเทศและการพัฒนาหลักสูตรได้ให้กรอบทฤษฎีสำหรับการศึกษานี้ และเป็นพื้นฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับการสืบเสาะ 7 กลุ่ม ซึ่งผู้สร้างสูตรพิธีกรที่ใช้ในการสัมภาษณ์ภาคสนามกับกลุ่มตัวอย่างผู้ร่วมวิจัย 4 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน 6 คน ครู 6 คน ผู้ให้คำปรึกษา 6 คน และผู้บริหาร 7 คน วิธีการเปรียบเทียบแบบคงที่เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากกว่า 1600 ชิ้น ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัย 25 ครั้ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หลักสูตรขนาดเล็กเหมาะกับทุกคนซึ่งนำไปใช้ในลักษณะที่ไม่คงที่กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางการศึกษานั้นปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับความต้องการด้านการพัฒนาของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายหลายกลุ่มหรือของแต่ละบุคคลหลายคน ในขณะที่ข้อค้นพบอาจจะถูกตีความว่าเป็นความวิกฤตของการศึกษาและบุคลากรในกลุ่มโรงเรียนเอลโดราโดนั้น การมุ่งตรงคำวิพากษ์วิจารณ์ที่รวมอยู่ในการวิจัยครั้งนี้ให้เหมาะสมขึ้นขึ้นจึงกล่าวหาการปฏิรูปที่รัฐครอบงำซึ่งเริ่มการพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เกิดความรู้สึกไวต่อความต้องการของครูและความต้องการทางการสอน การเรียนและการพัฒนา นักเรียนเป็นรายบุคคล

ความพร้อม การบริหารจัดการหลักสูตร จัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และด้านอื่น ๆ อีกมากมาย อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาเห็นว่าเรื่องหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญเปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำพาให้พลเมืองของประเทศชาติให้ป็นคนที่มีคุณภาพได้ดีที่สุด หากประเทศมีหลักสูตรที่ดีมีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรก็จะทำให้หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพต่อไปผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 3 เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้จากการการศึกษามาปรับปรุงการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โทมัส (Thomas. 2002 : Abstract) ได้ทำการศึกษาผลของแบบทดสอบมาตรฐานระดับสูงที่มีต่อแผนการสอนของครูในโรงเรียนชนบทแห่งหนึ่ง คำถามวิจัยคือ มาตรฐานหลักสูตรที่มีอาณัติส่งผลต่อการวางแผนการสอนและการเลือกเนื้อหาการสอนของครูอย่างไรบ้าง การสัมภาษณ์ทางชาติพันธุ์วรรณนาของ Creswell (1998) ใช้ศึกษาผลของแบบทดสอบมาตรฐานระดับสูงผลที่ใช้ทั่วทั้งรัฐที่มีต่องานของครู วิธีศึกษาเฉพาะกรณีของ Yin (1994) ใช้แสดงและวิเคราะห์ข้อมูล ครูแต่ละคนมีประสบการณ์ในการสอนที่โรงเรียนมอเดิร์นไฮสคูลเป็นเวลาหลายปี และมีบทบาทเรียนเฉพาะโรงเรียนของตนมาก่อน (เช่น การศึกษาสภาพแวดล้อมประวัติวัฒนธรรม) ในประวัติของตน การศึกษาเนื้อหา พบว่า บทที่ 1 แนะนำสภาพแวดล้อมและประเด็นปัญหาที่กระทบต่อการสอบสวน ได้แก่ ครูกับการเปลี่ยนแปลงการวางแผนหลักสูตรและแนวความคิดทางมนุษยวิทยา เกี่ยวกับ “การให้การศึกษาเล่าเรียน” บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการวิจัยทางการศึกษาในด้านต่อไปนี้ : ครูตั้งทฤษฎีส่วนตัวครูในฐานะผู้แสดงในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเลือกเนื้อหาเพื่อการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น บทที่ 3 ให้รายละเอียดวิธีกรณีศึกษาที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบวิธีการศึกษา จึงได้รับรู้ข้อเสนอ 4 ข้อ เพื่อช่วยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับด้านการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เจ้าหน้าที่หลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น และการใช้ทรัพยากรเกี่ยวกับหลักสูตรแบบดั้งเดิม (การใช้แบบเรียง แบบทดสอบมาตรฐานและแนวทางหลักสูตร) บทที่ 4 มีกรณีศึกษาสำหรับผู้ร่วมวิจัยในกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนและบทที่ 5 นำเสนอการวิเคราะห์ข้ามกรณีในบทสัมภาษณ์เทียบกับข้อเสนอทั้ง 4 ข้อ ส่วนบทที่ 6 ยกเว้นข้อเสนอแนะและประเด็นปัญหาโดยการศึกษาและเสนอคำถามเพื่อการวิจัยต่อไป

ผลการศึกษาพบว่าครูใช้ทรัพยากรเกี่ยวกับหลักสูตรแบบดั้งเดิมเพิ่มขึ้น ครูประเมินการปฏิบัติของตนซ้ำถี่ครั้งขึ้น และเพิ่มความสำนึกในความต้องการการอนุรักษ์ข้ามระดับชั้นเกี่ยวกับการก้าวหน้าของหลักสูตรเพิ่มขึ้น ครูบางคนแสดงให้เห็นการใช้แบบทดสอบชนิดหลายตัวเลือกโดยสิ้นเชิงและไม่ใช้การเขียน (และการแสดงออกในรูปแบบ อื่น ๆ) ในระหว่างการประเมินผลนักเรียนเลย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดซึ่งพอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นเครื่องมือและแนวทางในการนำพาการศึกษาให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษานั้นล้วนแล้วแต่มีปัญหามากมายด้วยกันและในทุกโรงเรียนที่นำหลักสูตรไปใช้นั้นก็มีระดับปัญหาไม่เท่าเทียมกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหามากที่สุดทั้งในด้านการเตรียม